

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 97-98 · SERIE NOUĂ · IULIE – SEPTEMBRIE 2020
REVISTA ASOCIAȚIEI ITALIENILOR DIN ROMÂNIA – RO.AS.IT.
 FONDATĂ ÎN 2007 · ISSN 1843-2085 · REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA
 ITALIENILOR DIN ROMÂNIA – RO.AS.IT. CU SPRIJINUL FINANCIAR AL
 GUVERNULUI ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELATII INTERETNICE

Avocatura românească, un **suflu nou**

Considerată ca fiind regina profesiilor liberale, avocatura a cunoscut în ultimii ani o evoluție extraordinară și un palmares deloc de neglijat, având în vedere contribuția avocatului la dezvoltarea societății românești pe toate planurile. Sistemul judiciar românesc nu poate fi conceput fără avocați, care, de nenumărate ori, au fost supuși unor transformări radicale atât ale modalității de abordare a clientului, cât și ale modalității de abordare a instituțiilor în fața cărora pledează în interesul acestuia, cu păstrarea, bineînțeles, a secretului profesional, cea mai redutabilă armă în lupta pentru adevăr. Ca sfătuitor și apărător al clientului, avocatul trebuie să se bucure de o bună reputație profesională, reputație ce se dobândește cu greu, în ani de zile de muncă, de realizări și de confirmări continue ale acestora. Pregătirea profesională reprezintă cheia succesului unui avocat, iar dobândirea de cunoștințe din diferite domenii reprezintă o necesitate pentru ca acesta să poată să-și îndeplinească cu succes mandatul încredințat de client. Mai mult decât orice altă profesie sau corp profesional, avocatul trebuie să fie cu un pas înaintea, tocmai pentru a putea îndeplini cu exigență toate provocările mediului în care își exercită activitatea. Justiția nu este sinonim cu dreptatea, iar cel care întotdeauna înclină balanța este avocatul.

Am avut deosebita onoare ca zilele trecute să fiu invitat la lucrările Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România, forul suprem al avocaturii românești, unde am făcut o scurtă prezentare legată de parcursul profesiei în ultimii ani, un parcurs extraordinar și revoluționar, date fiind nevoile de adaptare rapidă la realitățile actuale impuse de dezvoltarea societății pe toate planurile. Una din cele mai importante necesități este dată de dezvoltarea tehnologiei și necesitatea de informare imediată, informare ce este susținută de introducerea noilor tehnologii în procesul de justiție, de la informatizarea instanțelor de judecată până la introducerea de servicii conexe atât pentru avocat, cât și pentru client. Pe de-o parte, crearea unor baze de date cu privire la avocați și onorariile practicate, introducerea portalului unic de evidență a actelor ce emană de la avocați și, pe de altă parte, modernizarea portalului ECRIS și posibilitatea de studiere a dosarului în format electronic aflat pe rolul instanțelor de judecată, proiecte dezvoltate de Ministerul Justiției, respectiv, de UNBR.

În cuvântul meu, tocmai pentru confirmare și în spiritul continuității, am arătat că în acest proiect

important de modernizare a avocaturii, un rol semnificativ îl are Parlamentul României, care a fost și este dintotdeauna un partener al profesiei, toate modificările survenite în ultima perioadă la legea avocaturii făcându-se în scopul modernizării profesiei de avocat. Astfel, plecând de la introducerea votului electronic în procesul electoral la nivel de barouri, introducerea UNBR în rândul beneficiarilor de comunicații speciale, tocmai pe motivul menționat anterior, și anume

dezvoltarea bazelor de date ce necesită o protecție semnificativă, și până la aspecte ce țin de compatibilități, proiect ce se află în continuare în Parlament. Totodată, m-am declarat un susținător al proiectului inițiat de UNBR de introducere a instituției de avocat specializat, un model european și în același timp modern, pentru a veni în întâmpinarea

exigențelor clientului, un model ce nu încalcă dreptul de practică al avocaților generaliști. Adaptarea avocatului la aceste noi vremuri reprezintă un imperativ, nicidecum o obligație profesională.

În ceea ce privește proiectele legislative personale de viitor, am lansat un apel pentru a mi se alătura în demers acei avocați care doresc să contribuie la îmbunătățirea legislației privind instrumentele electronice folosite în societate, plecând de la semnătura electronică, înregistrările electronice, cât și alte instrumente și folosirea acestora în sistemul judiciar.

Pe lângă aspecte ce țin de o reorganizare internă a UNBR, a aparatului intern, a reconfigurării funcționării instrumentelor interne de lucru, a Consiliului, a Congresului, a activității internaționale, un alt aspect important discutat în cadrul Consiliului a fost continuarea demersurilor și combaterea practicării avocaturii clandestine de către diverse persoane ce nu dețin această calitate ce în continuare creează serioase probleme independenței și libertății exercitării profesiei de avocat, aspect menționat inclusiv de Ministrul Justiției.

Totodată, proiectul „Cartierul pentru Justiție”, inițiat de Președintele Senatului, s-a aflat pe agenda lucrărilor Consiliului și este în lucru la Ministerul Justiției, un cartier care să deservească interesele justiției, de a adăposti laolaltă atât sediul UNBR, cât și sediile Înaltei Curți de Casație și Justiție, Parchetului General și Consiliului Superior al Magistraturii, cât și alte instituții din sistemul judiciar românesc localizate în București.

Ca și notă de concluzie, pot spune că în ultimii ani avocatura românească a căpătat un suflu nou.

de Andi-Gabriel Grosaru

CÂTEVA GÂNDURI

IULIE-SEPTEMBRIE

FONDATA ÎN 2007

NR. 97-98 · SERIE NOUĂ
IULIE - SEPTEMBRIE
2020

ISSN 1843-2085

Revistă editată de
Asociația Italianilor din
România - RO.AS.IT.
cu sprijinul financiar al
Guvernului României, prin
Departamentul pentru
Relații Interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru
Ioana Grosaru

Director

Ioana Grosaru

Senior editor

Modesto Gino Ferrarini

Redactor-șef

Olivia Simion

Redactori

Victor Partan

Mihaela Profiriu Mateescu

Clara Mitola

Antonio Rizzo

Design & producție
squaremedia.ro

Răspunderea pentru
conținutul articolelor aparține
exclusiv autorilor.

Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.
asociație cu statut
de utilitate publică

Str. I.L. Caragiale nr. 24
020045 București
Tel.: +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

foto: independent.co.uk

ACTUALITATE / ATTUALITÀ

Un simpozion atipic, dar reușit
· Un simposio atipico ma ben
riuscito

04

Dr. Bogdan Niță: Sper să mă arăt
vrednic de calitățile înaintașilor
italieni · Dott. Bogdan Niță:
spero di mostrarmi adatto alle
qualità degli antenati italiani

08

Ennio Morricone: morire
in punta di piedi · Ennio
Morricone: a murit discret

12

CULTURĂ / CULTURA

14 | Vara în Bucureștii Noi · Un'estate a Bucureștii Noi

16 | Prin Craiova, la braț cu minoritățile etnice (I) · Per Craiova, a braccetto
con le minoranze etniche (I)

20 | Antonio Copetti (1871-1942), un italian la Râmnic · Antonio Copetti
(1871-1942), un italiano a
Râmnic

25 | Leonardo da Vinci și castelele
de pe Valea Loarei

26 | Lorenzo magnificul

28 | La storia si fa beffe di noi? ·
Istoria își râde de noi?

foto: arhiva prof. Florin Epure

foto: iturista.info

SOCIETATE / SOCIETÀ

O nouă provocare pentru învățământul
în limba maternă italiană

32

{ Tra parentesi... } ·
{ Între paranteze... }

33

Sincronicitatea

36

Cronaca di Milazzo

39

Etnicul italian care a jucat fotbal cu
Colea Răutu și Puiu Călinescu

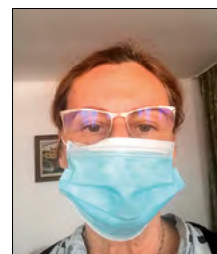
41

Acciaroli, orașul în care oamenii
trăiesc neobișnuit de mult

42

Un simpozion atipic, dar reușit

În data de 16 iulie 2020 a avut loc a IV-a ediție a simpozionului „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc”. Desfășurat într-o variantă inedită, online, impusă de condițiile extraordinare generate de pandemia de Covid-19, simpozionul a fost organizat de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava și Asociația Bibliotecarilor din România (A.B.R.) - Filiala Suceava. Și anul acesta, continuând bogata tradiție de colaborare din ultimii ani, Asociația Italianilor din România - RO.AS.IT. a fost, alături de Casa Corpului Didactic „George Tofan” Suceava, parteneră a evenimentului.

de
Ioana Grosaru

traducere
Clara Mitola

Il 16 luglio 2020 ha avuto luogo la IV edizione del simposio “Il contributo della biblioteca nell'affermazione della diversità culturale nello spazio romeno”. Svolto in una forma inedita, online, imposta dalle condizioni straordinarie generate dalla pandemia di Covid-19, il simposio è stato organizzato dall'Università «Ștefan cel Mare» di Suceava, dalla Biblioteca Universitaria «Ștefan cel Mare» di Suceava e dall'Associazione dei Bibliotecari della Romania (A.B.R.). Anche quest'anno, portando avanti la tradizionale collaborazione degli ultimi anni, l'Associazione degli Italiani di Romania - RO.AS.IT., insieme alla Casa del Corpo Diplomatico “George Tofan” Suceava, è stata partner dell'evento.

Un eveniment pregătit cu multă dăruire și pasiune a fost transferat și el în mediul virtual prin intermediul platformei Google Meet și, deci, adaptat la actualitatea traversată de fenomenul pandemic ce ne-a bulversat pe toți.

În urmă cu ceva luni, mai exact pe la începutul lunii aprilie, ne pregăteam să participăm la simpozionul „Contribuția bibliotecii la afirmarea diversității culturale în spațiul românesc”, proiect al Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, al cărei inițiator și coordonator este Doamna prof. dr. Sanda Maria Ardeleanu. Cu două zile înainte să se declanșeze starea de urgență, în toată incertitudinea care deja plutea peste tot, discutam cu distinsa doamnă profesor, în fața universității – în care nu mai era permis accesul niciunei persoane din afară, iar studenții erau trimiși acasă – dacă se va mai putea organiza evenimentul. Peste numai câteva ore, aveam să aflăm... Totul se suspenda!

L'evento, preparato con molta dedizione e passione, è stato anch'esso, come tanti altri in questo periodo, trasferito nello spazio virtuale tramite la piattaforma Google Meet e perciò adattato al presente, attraversato dal fenomeno pandemico che ha scosso noi tutti.

Qualche mese fa, più esattamente all'inizio di aprile, ci preparavamo a partecipare al simposio «Il contributo della biblioteca nell'affermazione della diversità culturale nello spazio romeno», progetto della Biblioteca Universitaria «Ștefan cel Mare» di Suceava, avviato e coordinato dalla prof.ssa e dott.ssa Sanda Maria Ardeleanu. Due giorni prima che avesse inizio lo stato d'emergenza, nella totale incertezza che aleggiava ovunque, discutevamo con la distinta docente di fronte all'università – cui era vietato l'accesso a qualsiasi persona esterna, mentre gli studenti erano rispediti a casa –, chiedendoci se avremmo potuto organizzare l'evento. Soltanto poche ore dopo, avremmo scoperto che... tutto è sospeso!

De atunci a trecut timpul, iar în perioada de numai 4 luni ce a urmat s-au petrecut multe! S-au întâmplat lucruri și schimbări, pentru mulți, dramatice. Inclusiv familia Doamnei profesoare Ardeleanu a fost afectată, ambii soți suportând o internare destul de lungă până la vindecarea de Covid-19, boala provocată de noul coronavirus ce s-a răspândit atât de iute. Și totuși, renăscuți și întorși acasă, s-au pus pe treabă, fiecare la meseria lui: profesor și medic.

Iar în acest timp scurs de la declanșarea pandemiei, condiționați de restricții și precauții, fără a renunța la multe dintre proiectele de dinainte, ne-am adaptat cu toții la situația nouă, continuând să dăm viață unora dintre ele. Și așa cum multe alte activități și-au schimbat cursul, și colectivul de organizare a acestui simpozion în care RO.AS.IT. a fost partener, a ținut pasul cu vremea și, ca marea majoritate a evenimentelor culturale și educative din această perioadă, transferul în mediul online al acestuia a făcut posibilă organizarea și desfășurarea lui. A fost o muncă dificilă, dar care în final s-a încheiat cu succes. Scurt timp pentru schimbări, scurt timp pentru organizarea unui astfel de eveniment cu caracter internațional, însă când se dorește și se crede în valoarea unei astfel de manifestări, nimic nu e imposibil. Fiind un eveniment cultural și educativ, deosebit de important mai ales acum, în era digitală, când cartea fizică, cea pe care o ții în mână, pierde teren în favoarea cărții și textelor virtuale, acest simpozion dedicat în primul rând cărții scrise, trebuie să ocupe un loc sigur, permanent în calendarul „vii” de activități al Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare” și al partenerilor săi tradiționali, ca el să își urmeze an de an cursul.

Foto: arhiva Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare” Suceava

Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a avut meritul ei în toată această frumoasă poveste, bucurându-se de mare atenție din partea organizatorilor, așa cum se întâmplă de peste 15 ani de colaborare! În calitate de partener, s-a implicat în organizarea și în promovarea evenimentului, a contribuit la fondul

Da allora è passato del tempo, e nei soli 4 mesi seguenti sono successe molte cose! Eventi e cambiamenti drammatici per molti di noi. Anche la famiglia della signora Ardeleanu è stata colpita, ed entrambi i coniugi hanno sopportato un ricovero piuttosto lungo prima di guarire dal Covid-19, la malattia provocata dal nuovo coronavirus e che si è diffusa rapidamente. E tuttavia, rinati e tornati a casa, si sono dati da fare, ciascuno nel proprio mestiere: docente e medico.

E nel breve tempo passato dall'inizio della pandemia, condizionati da restrizioni e precauzioni, ma senza rinunciare a molti dei progetti precedenti, ci siamo adattati tutti alla nuova situazione e siamo riusciti a realizzarne alcuni. E come molte altre attività hanno cambiato la loro direzione, anche il collettivo organizzativo di questo simposio, di cui RO.AS.IT. è stata partner, ha tenuto il passo con i tempi e, come la gran parte degli eventi culturali ed educativi di questo periodo, il trasferimento online a reso possibile l'organizzazione e lo svolgimento del simposio. Non è stato un lavoro semplice ma si è concluso con un successo. Poco tempo per realizzare i cambiamenti, poco tempo per l'organizzazione di un evento di questo tipo, di carattere internazionale, ma quando c'è volontà e si crede nel valore di una manifestazione come questa, niente è impossibile. Trattandosi di un evento culturale ed educativo di particolare importanza soprattutto adesso, nell'era digitale in cui il libro fisico, che possiamo tenere in mano, perde terreno a favore di libri e testi virtuali, questo simposio dedicato innanzitutto ai libri scritti, deve occupare un posto stabile, permanente nel calendario «vivo» delle attività svolte dalla Biblioteca Universitaria «Ștefan cel Mare» e dai suoi tradizionali partner, perché possa rinnovarsi ogni anno.

L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. ha avuto il suo merito in tutta questa bella storia, ricevendo particolare attenzione da parte degli organizzatori, così com'è sempre successo negli oltre 15 anni di collaborazione! In veste di partener, si è implicata nell'organizzazione e promozione dell'evento, ha contribuito al fondo librario della Biblioteca donando libri di sua pubblicazione, e come partecipante, i suoi membri e collaboratori hanno presentato durante la sessione, o messo a disposizione per il futuro volume che sarà pubblicato a conclusione del simposio, lavori di grandissimo interesse.

Il discorso di «benvenuto» al simposio è stato pronunciato dalla docente universitaria D.H.C. Sanda-Maria Ardeleanu, direttrice della Biblioteca Universitaria di Suceava, che ha presentato e ringraziato gli organizzatori principali e i partner della manifestazione: l'Associazione dei Bibliotecari di Romania, Filiale di Suceava (A.B.R.) – rappresentata dalla signora presidentessa Anișoara Budui; l'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. – rappresentata dalla signora presidentessa Ioana Grosaru; la Casa del Corpo Insegnanti «George Tofan» Suceava, per la quale hanno preso la parola la signora direttrice e docente Manuela David, e

de carte al Bibliotecii, cu donații de carte din propriile publicații, iar, în calitate de participant, membrii și colaboratorii săi au prezentat în cadrul sesiunilor și au trimis pentru volumul ce va fi publicat în urma simpozionului lucrări deosebit de interesante.

Discursul de „bun venit” la simpozion a fost rostit de Doamna prof. univ. D.H.C. Sanda-Maria Ardeleanu, directorul Bibliotecii Universitare din Suceava, care i-a prezentat, mulțumindu-le, pe organizatorii principali și partenerii manifestării: Asociația Bibliotecarilor din România, Filiala Suceava (ABR) – reprezentată de doamna președinte Anișoara Budui; Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT – reprezentată prin Doamna președinte Ioana Grosaru; Casa Corpului Didactic „George Tofan” Suceava, din partea acestora intervenind Doamna director, prof. Manuela David, și Doamna Daniela Argatu, Președinte al Secțiunii ABR – Tehnici pedagogice în biblioteca școlară și CDI.

Doamna prof. univ. Sanda Maria Ardeleanu a ținut să precizeze în cuvântul de deschidere că, „deși viitorul arată surprinzător de imprevizibil”, „după această pandemie bizară, dar reală”, biblioteca, deși suferă și va suferi adaptări, remodelări și reorganizări, va rămâne totuși păstrătoarea memoriei colective prin comoara inestimabilă pe care o găzduiește, de la manuscrise vechi valoroase, la cele mai recente apariții editoriale, toate mărturii ale evoluției omenirii. De aceea și-a dorit ca această întâlnire să fie un regal al spațiului și semnificației spirituale ce se regăsesc în orice bibliotecă.

Biblioteca universitară de la Suceava a fost reprezentată și de doamnele Anișoara Budui, Stela Purici, Despina Rotaru, Liliana Cobzaru, Ramona Țabrea, care au sintetizat bogata activitate a acestui loc cultural, care se adaptează zi de zi la cerințele epocii. Alți participanți la simpozion au fost: Corina Derla, Elena Pintilei, Iuliana Popa, Lăcrămioara Andrei Avasiloaie, Simona Magdalena Trușcan, Silviu - Constantin Nedelcu, Mihaela Lorelai Ciurea Anghel, Violeta Dumistrăcel, Nicoleta Alexandra Ungureanu, Manuela Tereza Pavăl și Iuliana Baghici Ștefan. Aprecieri deosebite pentru Domnul Jean-Yves Conrad, un colaborator și partener vechi al universității.

Spațiul bibliotecii este, însă, și un spațiu al interculturalității, iar prezentarea Doamnei dr. Rodica Mixich, colaboratoare a Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT., a venit să întărească acest aspect prin subiectul abordat – o paralelă interesantă asupra emigrației la muncă de ieri și de azi. Comparația a abordat emigrația italienilor spre România acum 150 de ani și pe cea a românilor spre Italia în ultimele decenii. Așa cum a evidențiat Doamna Mixich, în ambele cazuri, motivul primordial al emigrației la muncă a fost mereu un trai mai bun. Domeniile în care activau în trecut italienii în România și în prezent românii în Italia sunt și ele aceleași: construcții, agricultură, menaj, iar vârsta medie a emigrantului era în trecut 33 de ani, astăzi 35. Și în privința

la signora Daniela Argatu, presidentessa della Sezione A.B.R. – Tecniche pedagogiche nella biblioteca scolastica e CDI.

Nel suo discorso d'apertura, Sanda Maria Ardeleanu ha voluto precisare che «sebbene il futuro appaia sorprendentemente imprevedibile», «dopo questa pandemia bizzarra ma reale», la biblioteca, anche se attraversa e attraverserà momenti di adattamento, ridefinizione e riorganizzazione, rimarrà comunque custode della memoria collettiva grazie all'inesimabile tesoro che ospita, dai manoscritti vecchi e preziosi fino alle più recenti apparizioni editoriali, tutte testimonianze dell'evoluzione umana. Per questo ha desiderato che quest'incontro fosse uno dedicato allo spazio e al significato spirituale che si ritrovano in ogni biblioteca.

La Biblioteca Universitaria di Suceava è stata rappresentata anche dalle signore Anișoara

Foto: arhiva Bibliotecii Universității „Ștefan cel Mare” Suceava

Budui, Stela Purici, Despina Rotaru, Liliana Cobzaru, Ramona Țabrea, che hanno sintetizzato la ricca attività di questo luogo di cultura, capace di adattarsi giorno dopo giorno alle richieste del presente. Altri partecipanti al simposio sono stati: Corina Derla, Elena Pintilei, Iuliana Popa, Lăcrămioara Andrei Avasiloaie, Simona Magdalena Trușcan, Silviu-Costantin Nedelcu, Mihaela Lorelai Ciurea Anghel, Violeta Dumistrăcel, Nicoleta Alexandra Ungureanu, Manuela Tereza Pavăl e Iuliana Baghici Ștefan. Un particolare apprezzamento per il signor Jean-Yves Conrad, collaboratore e vecchio amico dell'Università.

Lo spazio della biblioteca è però anche uno spazio interculturale, e la presentazione della dott.ssa Rodica Mixich, collaboratrice dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. ha rafforzato quest'aspetto tramite l'argomento analizzato – un confronto interessante sull'immigrazione per lavoro di ieri e di oggi. Il confronto ha analizzato la migrazione degli italiani in Romania 150 anni fa e quella dei romeni in Italia negli ultimi decenni. Così come ha sottolineato

aparitiei statisticilor întâlnim asemănări, în sensul că și în cazul emigrației italiene, cât și în cel al emigrației românilor, statisticile au apărut la aproape un deceniu de la debutul fenomenului de emigrare în masă.

Celelalte prezentări susținute în cadrul simpozionului au atins subiecte variate, precum tezaurul de carte rară și documentele de arhivă ale comunităților germană și armeană din Bucovina istorică, studiile universitare ale folcloristului și istoricului literar bucovinean I.G. Sbiera, valorificarea în plan educativ a proiectelor de lectură, activitatea bibliotecii școlare în Societatea digitală, aspecte legate de traducere, biblioteca Facultății de Teologie din Suceava în timpul regimului comunist, cartea în era digitală, rolul bibliotecarului în integrarea copiilor cu cerințe educative speciale, educația interculturală în învățământul românesc, dezvoltarea atitudinilor pozitive față de natură la copiii din mediul rural, etc.

Așadar, în ciuda condițiilor nu tocmai optime în care s-a desfășurat, simpozionul de la Suceava a fost unul bogat, reușit și care a produs rezultate valoroase, păstrând tradiția pe care Universitatea „Ștefan cel Mare” și Biblioteca Universității o au deja de mulți ani încoace și demonstrând că, acolo unde există voință și dedicare, nimic nu poate sta în calea proiectelor de succes.

la signora Mixich, în entrambi i casi, il motivo principale della migrazione per lavoro è sempre stato quello di una vita migliore. Gli antichi ambiti d'occupazione degli italiani in Romania e quelli dei romeni in Italia sono anch'essi simili: edilizia, agricoltura, lavori domestici, mentre l'età media dei migranti era già oltre i 33 anni, oggi 35. Anche in merito all'apparizione di statistiche notiamo delle somiglianze, nel senso che nel caso dell'immigrazione italiana, come anche per la migrazione romena, le statistiche sono apparse circa un decennio dopo il debutto del fenomeno della migrazione di massa.

Le altre presentazioni sostenute nell'ambito del simposio hanno riguardato diversi argomenti, come il tesoro rappresentato da libri rari e documenti d'archivio appartenenti alla comunità tedesca e armena della Bucovina storica, gli studi universitari del folclorista e storico della letteratura di Bucovina I.G. Sbiera, la valorizzazione in ambito educativo dei progetti di lettura, l'attività delle biblioteche scolastiche nella Società digitale, gli aspetti legati alla traduzione, la biblioteca della Facoltà di Teologia di Suceava durante il regime comunista, il libro nell'epoca digitale, il ruolo del bibliotecario nell'integrazione dei bambini con richieste educative speciali, l'istruzione interculturale nell'insegnamento romeno, lo sviluppo di atteggiamenti positivi verso la natura da parte dei bambini provenienti dalla realtà rurale.

Così, a dispetto delle condizioni non proprio ottime in cui ha avuto luogo, il simposio di Suceava è stato un evento ricco, di successo e capace di produrre risultati di valore, conservando la tradizione che l'Università «Ștefan cel Mare» e la Biblioteca Universitaria hanno già da molti anni, e dimostrando come, lì dove esistono volontà e dedizione, nulla può bloccare la strada verso progetti di successo.

Un **simposio**
atipico ma ben
riuscito

Dr. Bogdan Niță:

Sper să mă arăt vrednic de calitățile înaintașilor italieni

Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. are candidat la alegerile pentru Consiliul Local Bacău, în persoana domnului doctor Bogdan Niță, ai cărui înaintași italieni s-au stabilit în regiune la începutul secolului al XX-lea. Domnia sa privește candidatura ca pe o oportunitate de a face mai cunoscută minoritatea italiană în Bacău, de a oferi posibilitatea tinerilor să ia contact, prin proiecte, cu limba și cultura italiană, dar și de a apăra drepturile și libertățile cetățenilor aparținând minorităților naționale.

Domnule doctor Bogdan Niță, înainte de toate, pentru cei care nu vă cunosc, vă rugăm să vă faceți o scurtă prezentare. Ce repere ar cuprinde un rezumat al CV-ului dumneavoastră?

Am 51 de ani și sunt medic radiolog primar la Spitalul Județean din Bacău. Sunt căsătorit de 13 ani, soția mea e medic ORL și avem doi copii: Teodora și Alexandru. Am terminat Facultatea de Medicină din București și, după rezidențiat, m-am întors în orașul natal. Și eu și părinții mei suntem născuți în Bacău.

Minoritatea italiană din Bacău are o istorie de peste 100 de ani. Care filă din această istorie se referă la familia din care vă trageți?

Bunica mea, Niță Enrica, era din părinți italieni – străbunicul meu, Mander Vincenzo, era din Udine, iar străbunica mea, Baroli Vetulia, era din Roma. Familiile lor au venit la începutul secolului al XX-lea din Italia și lucrau în orașul Bacău, fiind de meserie constructori-antreprenori.

Străbunica mea, Vetulia Mander, a avut, din prima căsătorie cu Mander Vincenzo, cinci copii, iar din căsătoria cu Luigi Sartori (tot friulan) doi copii. Din a doua căsătorie, Sartori Atillio, în 1940, a fost mobilizat de statul italian și a participat ca partizan în armata italiană, fiind coleg cu viitorul președinte al Italiei – Alessandro Pertini. În anul 1950, Vetulia Mander cu fiii Matteo și Umberto nu au renunțat la cetățenia italiană și, împreună cu soțiile și copiii lor, au părăsit România, formând ramura italiană a familiei. Bunica mea, Mander Enrica, s-a căsătorit cu Niță Stelian, formând ramura românească a familiei și împreună au avut doi copii: Silviu Ioan și Romulus Marius. Fiecare, la rândul lor, a avut doi copii și, mai departe, cinci nepoți. În România, străbunicul Mander Vincenzo cu copiii Amedeo și Umberto au fost constructori-antreprenori pentru

L'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. ha un candidato alle elezioni per il Consiglio Locale di Bacău, tramite la persona del dottor Bogdan Niță, i cui antenati italiani si sono stabiliti nella regione all'inizio del XX secolo. Egli considera che la candidatura sia un'opportunità per rendere ancora più conosciuta la minoranza italiana di Bacău, per offrire ai giovani la possibilità di entrare in contatto, tramite progetti, con la lingua e la cultura italiana, ma anche per difendere i diritti e le libertà dei cittadini appartenenti alle minoranze nazionali.

Signor Bogdan Niță, innanzitutto, per chi non la conosce, la preghiamo di presentarsi brevemente. Quali riferimenti conterrebbe un riassunto del suo CV?

Ho 51 anni e sono medico radiologo primario nell'Ospedale Provinciale di Bacău. Sono sposato da 13 anni, mia moglie è medico ORL e abbiamo due figli: Teodora e Alexandru. Ho portato a termine la Facoltà di Medicina a Bucarest e, dopo la specializzazione, sono tornato nella mia città natale. Io e i miei genitori siamo nati a Bacău.

La minoranza italiana di Bacău ha una storia di oltre 100 anni. Quale pagina di questa storia si riferisce alla famiglia da cui proviene?

interviu realizat de
Victor Partan

traducere
Clara Mitola

foto
arhiva personală a
dr. Bogdan Niță

INTERVIE

IULIE • SEPTEMBRIE

construcții civile și industriale, monumente funerare, mozaicuri și marmură artificială în biserici, statui turnate pentru parcuri și biserici, tuburi de ciment pentru fântâni și canalizări. În Bacău, au participat la următoarele construcții: un corp de clădire în curtea spitalului, faianța, mozaicul și trotuarele la clădirea Casei de Asigurări, cinematograful Fantasio (Flamura roșie – Tineretului), clădirea fostei uzine a orașului, monumente funerare în cimitirul central.

Pe bunicul meu – soțul Enricăi Mander – îl chema Niță Stelian. El era, după mamă, descendent al familiei cunoscutului pedagog și psiholog Grigore Tăbăcaru. Bunicul meu a fost fiul Elenei Tăbăcaru, sora pedagogului. Istoricul Nicolae Iorga a menționat faptul că profesorul Grigore Tăbăcaru a contribuit mult la învățământul din Moldova. De asemenea, menționez că familia Tăbăcaru este descendentă din cronicarul moldovean Mustea. Din partea tatălui său, bunicul meu, Niță Stelian, era dintr-o familie de preoți ortodocși și învățători.

Mama mea, Elena Buda, căsătorită Niță, este profesoară pensionară de limba română, absolventă a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Ce anume vi s-a transmis din felul de a fi al înaintașilor italieni?

Spiritul muncii bine făcute, păstrarea identității, unitatea familiei.

Tatăl meu, Silviu Niță, este vice-președintele Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT. și președintele Filialei din Bacău. Activitatea lui în cadrul comunității este motivată de dragostea pentru mama și bunicii lui, de asemenea activând de la prima organizare a etnicilor italieni de după Revoluție până în prezent.

Tatăl meu este apreciat ca fiind un om foarte corect și binevoitor. Părinții mei au ținut mult la

ideea de familie și la educația copiilor. Sper că mi s-au transmis calitățile înaintașilor mei și sper să mă arăt vrednic de ele în cursul vieții mele.

Mia nonna, Niță Enrica, avea genitori italieni – il mio bisnonno, Mander Vincenzo, era di Udine, mentre la mia bisnonna, Baroli Vetulia, era di Roma. Le loro famiglie sono arrivate dall'Italia all'inizio del XX secolo e hanno lavorato nella città di Bacău, svolgendo i loro mestieri di costruttori e imprenditori.

La mia bisnonna, Vetulia Mander, ha avuto cinque figli dal suo primo matrimonio con Mander Vincenzo, e dal matrimonio con Luigi Sartori (sempre friulano) altri due figli. Dal secondo matrimonio, Sartori Attilio, nel 1940 è stato richiamato dallo stato italiano ed è entrato come partigiano nell'esercito italiano, per diventare compagno del futuro presidente dell'Italia – Alessandro Pertini. Nel 1950, Vetulia Mander con i figli Matteo e Umberto, non hanno rinunciato alla cittadinanza italiana e, insieme alle loro mogli e figli hanno lasciato la Romania e hanno così creato il ramo italiano della famiglia. Mia nonna, Mander Enrica, ha sposato Niță Stelian e ha creato il ramo romeno della famiglia, e insieme hanno avuto due figli: Silviu Ioan e Romulus Mario. A sua volta, ciascuno di loro ha avuto due figli e, più tardi, cinque nipoti. In Romania, il bisnonno Mander Vincenzo con i figli Amedeo e Umberto sono stati costruttori e imprenditori di costruzioni civili e industriali, monumenti funerari, mosaici e marmi artificiali nelle chiese, statue forgiate per parchi e chiese, tubi di cemento per fontane e scarichi. A Bacău hanno partecipato alle seguenti costruzioni: un corpo del palazzo presente del cortile dell'ospedale, maioliche, mosaici e marciapiedi del palazzo della Casa d'Assicurazione, il cinema Fantasio (Bandiera rossa – Tineretului), il palazzo dell'ex stabilimento della città, dei monumenti funerari nel cimitero centrale.

Mio nonno – marito di Enrica Mander – si chiamava Niță Stelian. Secondo mia madre, discendeva dalla famiglia del noto pedagogo e psicologo Grigore Tăbăcaru. Mio nonno è stato il figlio di Elena Tăbăcaru, sorella del pedagogo. Lo storico Nicolae Iorga ha menzionato come il professor Grigore Tăbăcaru abbia offerto un contributo molto importante all'istruzione in Moldavia. Allo stesso modo, menziono come la famiglia Tăbăcaru discenda da quella del cronista moldavo Mustea. Per parte di padre, mio nonno, Niță Stelian, proveniva da una famiglia di preti ortodossi e insegnanti. Mia madre, Elena Buda, da sposata Niță, è professoressa di lingua romena in pensione, e si è laureata all'Università «Alexandru Ioan Cuza» di Iași.

Cosa le è stato trasmesso esattamente del modo di essere dei suoi antenati italiani?

Il gusto per i lavori ben fatti, la conservazione della nostra identità, l'unità familiare.

Mio padre, Silviu Niță, è vicepresidente dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT. e presidente della Filiale di Bacău. La sua attività all'interno della comunità è motivata dall'amore per sua madre e per i suoi nonni, tanto da essere stato attivo nella prima organizzazione

Care credeți că este cea mai importantă componentă a identității unei etnii?

Cea mai importantă componentă a identității unei etnii este, indiscutabil, cultura.

Cunoașterea culturii italiene în plus față de cultura românească de către tinerii etnici italieni și de către orice tineri nu poate avea decât efecte bune, mai ales în lumea în care trăim astăzi. Cultura presupune și păstrarea limbii italiene, a obiceiurilor și a spiritului poporului italian.

În ce a constat implicarea în viața comunității etnicilor italieni până în acest moment?

Comunitatea italienilor din Bacău are două întâlniri anuale: de Ziua Italiei și de Crăciun, când ne adunăm cu toții în jurul unei mese cu specific italianesc. În afara acestor întâlniri, în cadrul comunității s-au creat relații de prietenie.

Pentru albumul RO.AS.IT. – *Italianii din România. O istorie în imagini*, am participat cu documente scrise și fotografii din istoricul familiei mele.

În Bacău, de-a lungul anilor, au avut loc evenimente culturale ale minorităților locale, la

degli appartenenti alla minoranza etnica italiana subito dopo la Rivoluzione e fino a oggi.

Mio padre è apprezzato anche per essere un uomo molto corretto e benevolente. I miei genitori hanno avuto molto a cuore l'idea della famiglia e l'educazione dei figli. Spero mi abbiano trasmesso le qualità dei miei antenati e spero di mostrarmi adatto a loro nel corso della mia vita.

Quale crede sia la componente più importante dell'identità di un'etnia?

Il più importante elemento identitario di un'etnia è indiscutibilmente la cultura. La conoscenza della cultura italiana oltre alla cultura romena da parte dei giovani appartenenti all'etnia italiana e da parte di qualsiasi giovane non può avere che effetti positivi, soprattutto nel mondo in cui viviamo oggi. La cultura presuppone anche la conservazione della lingua, dei costumi e dello spirito del popolo italiano.

In cosa si è concretizzato il coinvolgimento nella vita della comunità etnica italiana finora?

La comunità italiana di Bacău ha due incontri annuali: per la Festa della Repubblica Italiana e per Natale, quando ci raccogliamo tutti intorno a un tavolo imbandito di specialità italiane. Oltre a questi incontri, all'interno della comunità sono nate relazioni d'amicizia.

Per l'album RO.AS.IT. – *Gli Italiani di Romania. Una storia per immagini* ho partecipato offrendo documenti scritti e fotografie riguardanti la storia della mia famiglia.

A Bacău, durante gli anni, si sono tenuti eventi culturali delle minoranze locali, cui anche la nostra associazione ha preso parte con gruppi artistici, diverse mostre e materiali di presentazione: libri, opuscoli, riviste, volantini, ricettari culinari specifici, ecc.

Come ha accolto l'idea della candidatura al Consiglio Locale di Bacău, da parte dell'Associazione degli Italiani di Romania – RO.AS.IT.?

La proposta è arrivata da parte del deputato della minoranza italiana, il signor Andi-Gabriel Grosaru e l'ho considerata una possibilità per rendere più visibile la comunità italiana nella mia città.

In che modo crede di poter aiutare la città nel ruolo di consigliere locale?

Nella città di Bacău ci sono moltissime cose da fare, come in quasi tutte le città del paese. Se sarò consigliere e parteciperò alle decisioni del consiglio, m'impegnerò innanzitutto affinché la mia sia una posizione corretta, che punti all'interesse di ogni persona e non al mio personale e che le attività siano orientate verso i bisogni concreti e urgenti della città.

A Bacău si nota la mancanza di progetti per le minoranze. Ha pensato a una strategia in questo senso?

Uno dei progetti importanti della comunità italiana di Bacău è stato l'insegnamento in lingua

INTERVIEW

IULIE • SEPTEMBRIE

care și asociația noastră a participat cu formații artistice, diverse exponate și materiale de prezentare: cărți, broșuri, reviste, pliante, rețetare culinare specifice etc.

Cum ați primit ideea candidaturii la Consiliul Local Bacău, din partea Asociației Italianilor din România - RO.AS.IT.?

Propunerea a venit din partea deputatului minorității italiene, domnul Andi-Gabriel Grosaru și am privit-o ca pe o posibilitate de a face mai vizibilă comunitatea italiană în orașul meu.

În ce fel credeți că ați putea ajuta orașul din postura de consilier local?

În orașul Bacău sunt foarte multe lucruri de făcut, ca în aproape toate orașele din țară. Dacă voi fi consilier și voi participa la deciziile consiliului, voi încerca în primul rând ca poziția mea să fie una dreaptă, care să vizeze interesul tuturor oamenilor, nu al meu personal și ca acțiunile să fie orientate spre nevoile concrete și urgente ale orașului.

În Bacău se constată o lipsă a proiectelor pentru minorități. V-ați gândit la o strategie în acest sens?

Unul dintre proiectele importante ale comunității italiene din Bacău a fost învățarea limbii italiene, ceea ce s-a realizat în anumite perioade. Sper să continui această direcție și să ofer posibilitatea tinerilor să ia contact în acest fel, și în orice alt fel, cu marea cultură italiană clasică.

Un alt proiect este păstrarea și promovarea limbii, culturii și tradiției etnicilor italieni.

Făcând o analogie cu profesia dumneavoastră, dacă radiografiati starea orașului, care ar fi principalele probleme care îi afectează sănătatea?

Cum am mai spus, Bacăul are problemele pe care le au multe orașe din România. Este un oraș cu probleme de curățenie, de ordine publică, administrative. Contactul cetățenilor cu instituțiile de administrație publică, medicale, de învățământ este deseori dificil și dezorganizat. În Bacău, ca în întreaga Românie, sărăcia și lipsa de educație sunt niște probleme de mare actualitate.

Pe Facebook aveți mai multe postări în care semnați încălcări ale bunului simț în societate. Ce se poate face pentru ca lumea să fie mai civilizată?

Singura soluție este o educație cât mai completă și responsabilă. Educația se face în familie, la școală și se face și de către cei din jur. Prin educație și cunoașterea istoriei, oamenii au șansa să devină responsabili și respectuoși față de ei înșiși și față de aproapele lor.

De ce v-ar vota cineva care nu are legătură cu minoritatea italiană?

Eu nu am formare politică și este prima dată când încerc să am o activitate politică. Voi încerca să iau decizii corecte, să mă opun deciziilor nedrepte sau inutile și să mă arăt demn de aceste cuvinte și de oamenii care au încredere în mine.

italiana, cosa che si è realizzata in determinati periodi. Spero di continuare in questa direzione e di offrire ai giovani la possibilità di prendere contatto in questo modo, e in qualsiasi altro modo, con la grande cultura italiana classica.

Un altro progetto riguarda la preservazione e la promozione della lingua, della cultura e dei costumi della minoranza italiana.

A voler fare un'analogia con la sua professione, se facesse una radiografia alla situazione della città, quali sarebbero i principali problemi che compromettono la sua salute?

Come ho già detto, Bacău ha i problemi che hanno molte altre città della Romania. Si tratta di una città con problemi di pulizia, di ordine pubblico, amministrativi. Il contatto dei cittadini con le istituzioni dell'amministrazione pubblica, medica e dell'istruzione è spesso difficile e disorganizzato. A Bacău, come nell'intera Romania, la povertà e la mancanza d'istruzione sono alcuni dei problemi più attuali.

Su Facebook avete numerosi post in cui segnalate la mancanza di buon senso nella società. Cosa si può fare perché la gente sia più civile?

L'unica soluzione è un'istruzione più completa e responsabile. L'istruzione avviene in famiglia, a scuola ed è fatta anche da chi ci circonda. Tramite l'istruzione e la conoscenza della storia, le persone hanno la possibilità di diventare più responsabili e rispettose nei loro confronti e nei confronti del loro prossimo.

Perché qualcuno che non abbia nessun contatto con la minoranza italiana dovrebbe votare per lei?

Io non ho una formazione politica ed è la prima volta in cui cerco di avere un'attività politica. Tenterò di prendere le decisioni corrette, di oppormi alle decisioni ingiuste o inutili e di mostrarmi degno di queste parole e delle persone che hanno fiducia in me.

Dott. Bogdan Niță:
spero di mostrarmi
adatto alle qualità
degli antenati
italiani

Ennio Morricone: morire in punta di piedi

Il compositore e direttore d'orchestra Ennio Morricone è morto a 91 anni (1928 – Roma, 6 luglio 2020). Ne scrivo su questa rivista perché solo ora è possibile farlo, ma il ricordo del Maestro è sempre attuale, e mai inutile: non si deve aspettare il decennale o il cinquantenario per commemorare la sua scomparsa, quando la sua musica risuona ogni giorno nelle nostre orecchie. È una perdita incalcolabile per l'arte e per la cultura. Con lui se n'è andato un grande italiano, internazionalmente conosciuto e riconosciuto. Ha scritto le musiche per più di 500 film e serie TV, oltre che opere di musica contemporanea. La sua carriera include un'ampia gamma di generi compositivi, che fanno di lui – secondo un'unanime giudizio dei critici – uno dei più grandi, prolifici e influenti compositori di tutti i tempi. Le musiche di Morricone sono state usate in più di 60 film vincitori essi stessi di premi, film celebri e celebrati anche per merito della musica da lui composta. A partire dal 1946 ha creato più di 100 brani classici, ma ciò che ha dato la fama internazionale a Morricone come compositore, sono state le sue musiche per film: colonne sonore indimenticabili, che inevitabilmente sono diventate sottofondi musicali di noi stessi, come certe canzoni d'autore che ognuno di noi conserva nella propria anima.

«Il film – ebbe a dire – è quello che vediamo e ascoltiamo, ma la musica nel film rappresenta quello che non si vede e non si dice». E in effetti con le sue musiche creava atmosfere rarefatte, quasi cariche di nostalgia per qualcosa o un «dove» indefinibili; di sospensione dell'azione filmica o di rafforzamento dell'espressività degli attori nelle singole scene. Una musica evocativa ed emozionante.

Uomo schivo e modesto, pur vincitore di numerosissimi premi (cinque volte candidato al premio Oscar, e infine vincitore di un Oscar nel 2016), ma sempre non insuperbito dalla sua fama, sempre disponibile alla conversazione o all'intervista, se n'è andato in punta di piedi, com'era nel suo carattere. Aveva preparato da se stesso un autonecrologio che, dissigliato alla sua morte, reca un messaggio commovente. Eccolo nel testo originale, e con le sue parole: una dedica di riconoscenza verso persone a lui vicine e care.

«Ennio Morricone è morto. Lo annuncio così a tutti gli amici che mi sono stati sempre vicino e anche a quelli un po' lontani che saluto con grande affetto. Impossibile nominarli tutti. Ma un ricordo particolare è per Peppuccio e

Compozitorul și dirijorul Ennio Morricone a murit la vârsta de 91 de ani (1928 – Roma, 6 iulie 2020). Scriu în această revistă pentru că doar acum este posibil să o fac, dar amintirea Maestrului este mereu prezentă și niciodată inutilă: nu trebuie să așteptăm zece sau cincizeci de ani pentru a comemora dispariția sa, când muzica lui răsună în fiecare zi în urechile noastre. Este o pierdere enormă pentru artă și cultură. Odată cu plecarea lui a dispărut un mare italian, cunoscut și recunoscut în toată lumea. A compus muzica pentru mai mult de 500 de filme și seriale TV, precum și lucrări de muzică contemporană. Cariera sa include o gamă largă de genuri compoziționale, care îl fac – potrivit aprecierii unanime a criticilor – unul dintre cei mai mari, mai prolifici și mai influenți compozitori din toate timpurile. Muzica lui Morricone a fost folosită în mai mult de 60 de filme premiate, filme celebre și celebrate și datorită muzicii pe care el a compus-o. Din anul 1946 a creat peste 100 de piese clasice, dar ceea ce i-a conferit lui Morricone faima internațională de compozitor a fost muzica sa pentru filme: coloane sonore de neuitat, care, inevitabil, au devenit propriul nostru fundal muzical, așa cum sunt anumite melodii ale unor mari compozitori, pe care fiecare dintre noi le păstrează în propriul său suflet.

„Filmul – a spus el – este ceea ce vedem și auzim, dar muzica din film reprezintă ceea ce nu se vede și nu se spune.” Și, de fapt, cu muzica sa, el a creat atmosfere rarefiate, aproape pline de nostalgie pentru ceva sau pentru un „spațiu” nedefinit; de suspendare a acțiunii din film sau de amplificare a expresivității actorilor în anumite scene. O muzică expresivă și emoționantă.

Era un om rezervat și modest, deși a câștigat numeroase premii (a fost de cinci ori nominalizat la Oscar, iar în final a fost câștigător al unui Oscar în anul 2016), dar faima sa nu l-a făcut niciodată vanitos, era mereu disponibil pentru o conversație sau un interviu și a plecat pe vârful picioarelor, așa cum îi era felul de a fi. Își pregătise propriul necrolog care, desigilat la moartea sa, poartă un mesaj emoționant. Iată-l în textul original și cu cuvintele sale: o dedicație de recunoștință față de oamenii apropiați și dragi lui.

„Ennio Morricone a murit. Îi anunț, astfel, pe toți prietenii care mi-au fost mereu apropiați și, de asemenea, pe cei care au fost puțin mai îndepărtați și pe care îi salut cu multă afecțiune. Îmi este imposibil să îi numesc pe toți. Dar am o amintire specială pentru Peppuccio și Roberta,

di

Antonio Rizzo

antonio.rizzo08@gmail.com

traducere

Mariana Voicu

Roberta, amici fraterni molto presenti in questi ultimi anni della nostra vita. C'è una sola ragione che mi spinge a salutare tutti così e ad avere un funerale in forma privata: non voglio disturbare. Saluto con tanto affetto Ines, Laura, Sara, Enzo e Norbert, per aver condiviso con me e la mia famiglia gran parte della mia vita. Voglio ricordare con amore le mie sorelle Adriana, Maria, Franca e i loro cari e far sapere loro quanto gli ho voluto bene. Un saluto pieno, intenso e profondo ai miei figli Marco, Alessandra, Andrea, Giovanni, mia nuora Monica, e ai miei nipoti Francesca, Valentina, Francesco e Luca. Spero che comprendano quanto li ho amati. Per ultima Maria (ma non ultima). A lei rinnovo l'amore straordinario che ci ha tenuto insieme e che mi dispiace abbandonare. A Lei il più doloroso addio».

prietenii devotați, foarte prezenți în acești ultimi ani ai vieții noastre. Există un singur motiv care mă determină să îi salut pe toți în acest fel și să mi se facă o înmormântare într-o manieră privată: nu vreau să deranjez. Îi salut cu multă afecțiune pe Ines, Laura, Sara, Enzo și Norbert, pentru că au împărtășit împreună cu mine și cu familia mea o mare parte din viața mea. Vreau să le amintesc cu dragoste pe surorile mele Adriana, Maria, Franca și pe cei dragi lor și să le spun cât de mult le-am iubit. Un salut cald, intens și profund pentru copiii mei Marco, Alessandra, Andrea, Giovanni, pentru nora mea Monica și pentru nepoții mei, Francesca, Valentina, Francesco și Luca. Sper să înțeleagă cât de mult i-am iubit. Ultimul salut este pentru Maria (dar nu în ultimul rând). Pentru ea reînnoiesc dragostea extraordinară care

foto: barandani news.it

Come definire queste parole dell'autonecrologio, soprattutto quelle rivolte alla moglie Maria? Struggenti, tenere, intime, proprio come la sua musica, che resterà immutabile e artisticamente eccelsa nel panorama artistico italiano, creata da un grande italiano – che non voleva disturbare – e che con le sue note – ascoltando quella musica – ci riporterà alla memoria scene di film indimenticabili, e dunque ricordi, stagioni della nostra esistenza, momenti vissuti, emozioni: tutto questo messo insieme, una vera e propria colonna sonora della nostra stessa vita.

ne-a ținut împreună și îmi pare rău că o părăsesc. Ei îi spun cel mai dureros addio”.

Cum se pot defini aceste cuvinte din auto necrolog, în special cele adresate soției sale Maria? Dureoase, afectuoase, intime, la fel ca muzica sa, care va rămâne eternă și desăvârșită din punct de vedere artistic în panorama artistică italiană, creată de un mare italian – care nu voia să deranjeze – și care cu notele sale – ascultând acea muzică – ne va readuce în memorie scene din filme de neuitat și, prin urmare, amintiri, perioade ale existenței noastre, momente trăite, emoții: toate acestea luate împreună, sunt o ade-vărată coloană sonoră a propriei noastre vieți.

Ennio Morricone: a murit discret

Vara în Bucureștii Noi

Pe Bianca Marinescu Revel o cunoașteți. Se numără printre membrii seniori ai RO.AS.IT. În 2020 a împlinit 91 de ani și a trecut cu curaj prin perioada de pandemie. Impresiile ei din aceste zile sunt o mărturie consemnată de Muzeul Emigrației Piemonteze de la Frossasco, care a pus-o pe afișul expoziției online „Confini. Ridisegnamo gli spazi ai tempi del Coronavirus”.

Bianca are amintiri de vară din copilăria sa petrecută în Bucureștii Noi, o zonă, pe vremuri, mărginașă a capitalei, unde se stabilise o comunitate de italieni. Acolo, tatăl ei, Adriano Revel, a construit o căsuță înconjurată de verdeață, nu departe de Fabrica de șampanie Bazilescu

(foto 1). Acolo, Bianca a văzut lumina zilei și a locuit până la maturitate alături de tatăl și de bunicii ei, Adriano Settimo Revel și Josephine, născută Le Fur (foto 2).

Mama, Giuseppina Mariuccia Viretti, a fost nevoită să își părăsească soțul și fiica de numai cinci ani și să se întoarcă în Italia. Era o torineză născută în Argentina, la Buenos Aires („aer bun”) și plămânii ei nu au putut suporta clima din România: iernile friguroase și umede, verile uscate și fierbinți (foto 3).

Căci verile în Bucureștii Noi erau dogoritoare – ca și acum. Din fericire, italienii, iubitori de ieșiri și de petreceri în aer liber, aveau în apropiere Pădurea Andronache și malurile răcoroase și sălbatice ale Colentinei, la Străulești, locuri de recreere și distracție, unde se adunau cu toții. (foto 4: primul din dr. jos Adriano Revel). Bianca era mică pe atunci și se speria de monștrii aceia negri și mari – bivoli veniți și ei la scăldat în apele Colentinei (foto 5).

Lucrurile la gradina din jurul casei, Bianca l-a învățat de mică. La trei ani avea deja lopăța ei,

Bianca Marinescu Revel la conștate. Fa parte dei membri più anziani della RO.AS.IT. Nel 2020 ha compiuto 91 anni e ha superato con coraggio il periodo di pandemia. Le sue impressioni in quei giorni sono una testimonianza consegnata al Museo dell'Emigrazione Piemontese di Frossasco, che ha reso disponibile on-line la mostra «Confini. Ridisegnamo gli spazi ai tempi del Coronavirus».

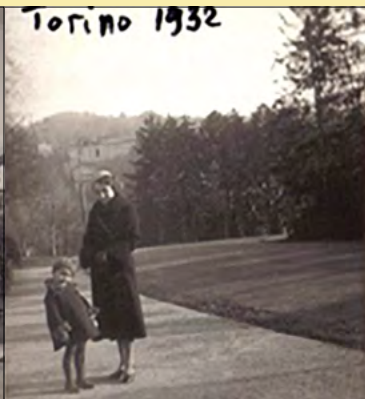
Bianca serba i ricordi di un'estate della sua infanzia, passata a Bucureștii Noi, all'epoca una zona marginale della capitale, dove si era stabilita una comunità d'italiani. Lì, suo padre, Adriano Revel, ha costruito una piccola casa circondata dal verde, non lontana dalla Fabbrica di champagne Bazilescu (foto 1). E sempre lì, Bianca ha visto la luce del giorno ed è vissuta fino alla maturità, accanto a suo padre e ai suoi nonni, Adriano Settimo Revel e Josephine, nata Le Fur (foto 2).

Sua madre, Giuseppina Mariuccia Viretti, è stata costretta ad abbandonare suo marito e sua figlia di soli cinque anni e a tornare in Italia. Era una torinese nata in Argentina, a Buenos Aires («aria buona») e i suoi polmoni non hanno sopportato il clima della Romania: gli inverni freddi e umidi, le estati secche e caldissime (foto 3). Le estati a Bucureștii Noi erano roventi – allora come adesso. Per fortuna gli italiani, amanti delle uscite e delle feste all'aria aperta, disponevano del vicino Bosco Andronache e delle colline fresche e selvatiche di Colentina, a Străulești, luoghi di ricreazione e divertimento, dove si recavano

de
Anca Filoteanu

traducere
Clara Mitola

foto
arhiva RO.AS.IT.

(foto 6) stropitoare – jucării utile. Greu era pentru cei mari, nevoiți să umple cu gălețile rezervorul de apă folosit pentru udatul grădinii. Era cu adevărat o încercare demnă de Sisif (foto 7). Un vecin chemat în ajutor s-a exprimat plastic: „Cum să fac așa ceva? Doar nu am omorât pe mama!”. Dar vajnicii piemontezi nu se fereau de muncă, oricât ar fi fost ea de grea. Pentru ei, veniți dintre munți, unde nu exista pământ agricol și nu creștea nimic, fiecare petec de grădină era o comoară și nu precupețeau nici un efort ca să îl facă să rodească. Răspalta venea odată cu legumele și zarzavaturile proaspete. Și la culesul cireșelor (foto 8).

tutti insieme (foto 4: il primo da destra in basso Adriano Revel). Bianca era piccola allora e aveva paura di quei mostri neri e grandi – anche i bufali si rinfrescavano nelle acque di Colentina (foto 5).

Bianca ha imparato da piccola a lavorare nel giardino intorno alla casa. A tre anni aveva già la sua paletta (foto 6) e l'innaffiatoio – giocattoli utili. Era complicato per gli adulti, costretti a riempire con i secchi la cisterna d'acqua utilizzata per innaffiare il giardino. Era davvero un tentativo degno di Sisifo (foto 7). Un vicino, chiamato in soccorso, si è espresso in modo plastico: «Come posso fare una cosa del genere? Non ho pene da scontare io!» Ma i vigorosi piemontesi non temevano il lavoro, per quanto duro potesse essere. Per loro, provenienti dai monti su cui non esisteva terra agricola e dove non cresceva nulla, ogni pezzetto del giardino era un tesoro e non si risparmiavano in nulla per renderlo fertile. La loro gratificazione consisteva in frutta e verdura fresche. E durante la raccolta delle ciliegie (foto 8).

**Un'estate
a Bucureștii Noi**

Cel de-al doilea oraș al Țării Românești, capitală de provincie, oraș bogat, Craiova s-a dezvoltat ca un important centru comercial în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Se făcea negoț cu Transilvania, Viena, Trieste, Ragusa, Veneția, Lipsca, Breslau. Exportatorii de cereale aveau legături cu firme străine: Alexander - Londra, J.C. Vauput - Anvers, Eduard Mayer - Dusseldorf, M.M. Cuvela - Napoli. Schimbările petrecute în perioada amintită au angajat atât planul vieții materiale, cât și pe cel al vieții culturale. Drumul spre modernizare și modernitate s-a făcut cu concursul nemijlocit, ori cu contribuția, nu o dată decisivă, a specialiștilor străini, care, fie din proprie inițiativă, fie răspunzând unor chemări oficiale sau particulare, s-au arătat ispițiți de ideea punerii în valoare a propriei capacități creatoare. Nu există o delimitare a spațiilor ocupate în diferite domenii de către specialiștii străini, ci o integrare în efortul general al României sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX spre modernizare.

Seconda città dei Principati Romeni, capoluogo di provincia, città ricca, Craiova si è sviluppata come un importante centro commerciale durante la seconda metà del XIX secolo. Si facevano affari con Transilvania, Vienna, Trieste, Ragusa, Venezia, Lipsia, Breslavia. Gli esportatori di cereali avevano contatti con aziende straniere: Alexander - Londra, J.C. Vauput - Anversa, Eduard Mayer - Düsseldorf, M.M. Cuvela - Napoli. Gli scambi avvenuti nel periodo ricordato hanno coinvolto tanto il piano della vita materiale, quanto anche quello culturale. La via per la modernizzazione e la modernità è stata percorsa con la diretta partecipazione, o con il contributo non una volta decisivo, degli specialisti stranieri che, per propria iniziativa o rispondendo a una chiamata ufficiale o privata, si sono mostrati interessati all'idea di valorizzare le loro capacità creative. Non esiste un limite nello spazio occupato nei diversi ambiti da parte degli specialisti stranieri ma un'integrazione nel comune sforzo della Romania, tra la fine del XIX e l'inizio del XX secolo, verso la modernità.

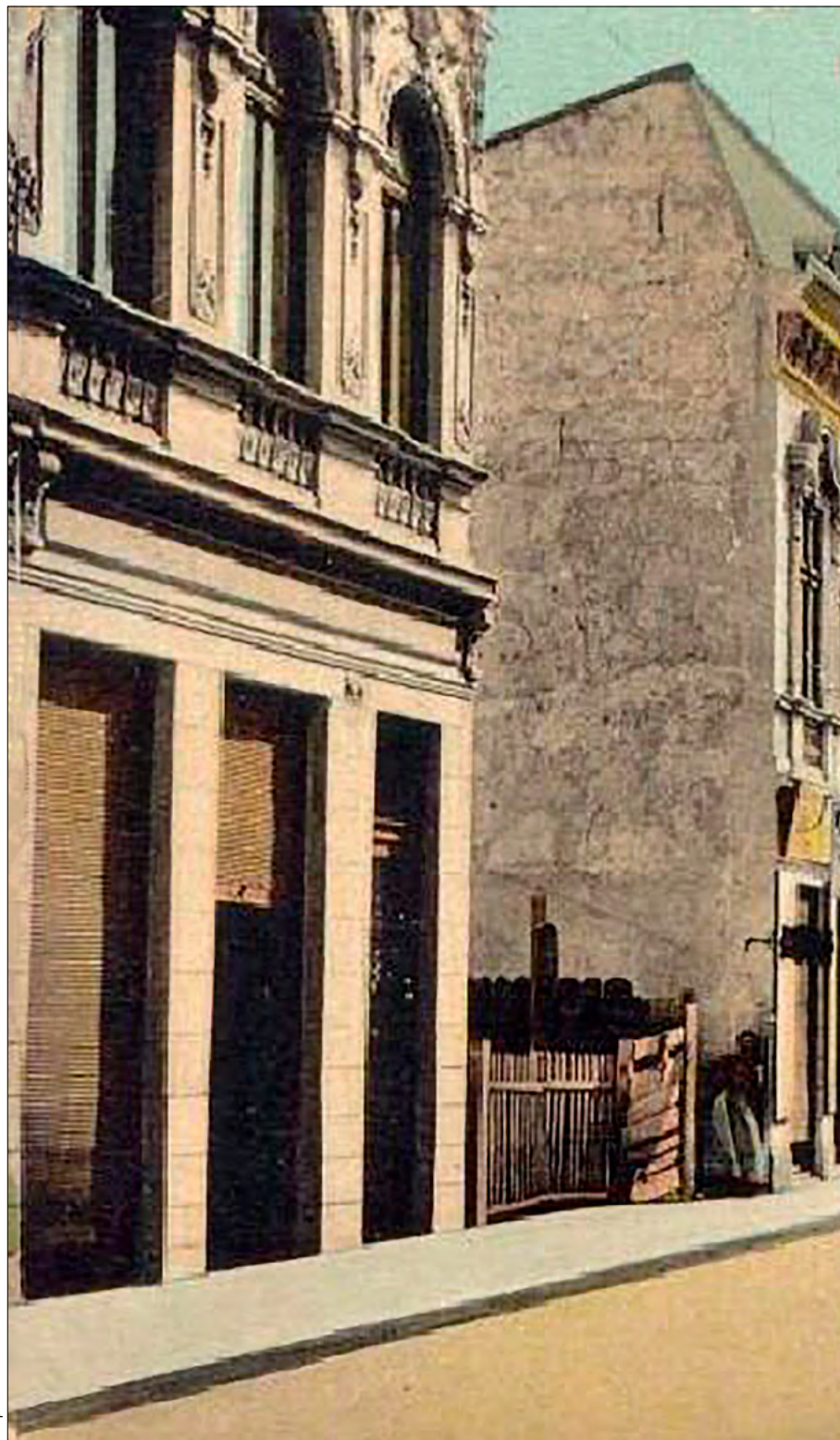

foto: pinterest.com

foto: pinterest.com

Prin Craiova, la braț cu minoritățile etnice (I)

de
Rodica Mixich

traducere
Clara Mitola

Nicolae Iorga, în lucrarea sa *Drumuri și orașe din România*, prezintă Craiova ca pe un centru luminat, cu case înalte lipite una de alta ca Lipsanii Bucureștilor. În 1831 s-a dat o lege locală prin care se interzicea construirea în centrul orașului de case „alt fel” decât de zid! Pe la 1835 a început pavarea unor străzi cu bolovani de râu, pietrele fiind aduse din albia râului Gilort și a Jiului și cântărite la „cântarul de piatră”. Inginerul orașului, Karl Wairah, a fost însărcinat la 1843 de ocârmuire cu alinierea și lărgirea drumurilor, a străzilor și a podurilor de peste Jiu. Străzile erau nepavate, unele ulițe erau proprietate particulară, câteva erau podite cu lemn, dar puține! Pavajul cu piatră cioplită începe mult mai târziu, când apar și meseriașii ce se ocupau cu pavatul străzilor, „caldărămarii”. Cum boierul

Nicolae Iorga, nella sua opera *Strade e città della Romania*, presenta Craiova come un centro illuminato, con case alte attaccate le une alle altre come sulla via Lipscani di Bucarest. Nel 1831 è stata emanata una legge che vietava la costruzione nel centro della città di case «diverse» da quelle in muratura! Nel 1835 ha avuto inizio la pavimentazione di alcune strade con massi di fiume, provenienti dal letto del Gilort e del Jiu e pesate sulla «bilancia di pietra». L'ingegnere della città, Karl Wairah, nel 1843 è stato incaricato di gestire l'allineamento e l'allargamento delle vie, delle strade e dei ponti sul fiume Jiu. Le strade erano sterrate, alcune vie più piccole erano proprietà private, alcune erano ricoperte con assi di legno, ma solo pochissime! La pavimentazione in pietra

Pera Opran, de al cărui nume este legată prezența comunității friulane în Craiova, s-a îmbogățit din comerțul cu cereale, tot așa, Nicolae Mihail, tatăl lui Constantin Mihail „Nababul”, a făcut avere din „caldărimărit”! Frumos pavată, Ulița Mare a Craiovei, ulterior Calea Unirii, devine „corso-ul orașului”, loc care atrăgea ca un magnet locuitorii sau vizitatorii. Băncile și birourile de comerț, respectiv, agențiile comerciale, „contoarele” erau conduse de străini.

Între ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și până la Primul Război Mondial, în Craiova s-au pus bazele arhitecturii zonei centrale. Amintim numele arhitecților și constructorilor străini care au participat la aceste proiecte: palatul Jean Mihail a avut la bază proiectul arhitectului francez Paul Gottereau, realizat împreună cu arhitectul italian Constantino Chiechi, școala Madona Dudu l-a avut arhitect pe Francisc Billek, construcție executată de firma G. Silvio – Zanolini, casele Herescu – proiect Francisc Springer și Lorenz Enghelbrecher; alți arhitecți străini erau francezul Emile Doucet, italienii Peressutti, Dalla Barba, precum și Alfred Vincenz, Otto Hesselman și lista poate continua.

Arhitecții străini au determinat introducerea influenței franceze și, în special, italiene în aspectul clădirilor. Unii dintre ei însă au încercat să impună stilul românesc în arhitectură. Între cei mai competenți cunoscători ai evoluției edilitare a orașului Craiova a fost arhitectul A. Vincenz, fiul profesorului Edmond Vincenz, născut în Polonia, care a venit la Craiova ca funcționar la antrepriza de construcții de căi ferate Craiova – Vârciorova.

Localnicii bogați au căutat să țină pasul cu standardele europene, casele Izvoranu, spre exemplu, fiind făcute din cărămidă și acoperite cu tablă, iar în pod având instalație pentru uscarea prunelor și la demisol „spălătorie mecanică”.

Clădirile au început să se întreață în eleganță, frumusețe și ornamentație! Acestei perioade îi aparține și moda decorațiilor murale a caselor particulare, la Craiova acestea fiind executate de pictorul polonez Francisc Tribalsky. Craiova

scolpita s-arbore inițiată mult mai târziu, când ar fi fost apărute și operele care se ocupau de pavimentarea străzilor, i „lastricatori”. Căci ca și nobilul Pera Opran, al cărui nume este legat de prezența comunității friulane la Craiova, și este înzestrat cu comerțul cerealelor, și Nicolae Mihail, tatăl lui Constantin Mihail „Nababbo”, și este înzestrat datorită al „lastricamento”! Ben lastricată, la Ulița Mare de Craiova, succesiv Calea Unirii, devine „il corso della città”, un loc care atrage ca o calamităte locuitorii și vizitatorii. Le bănci și birourile de comerț, vale a dire le agenții comerciale, «i banchi» erau gestite de străini.

Negli ultimi decenni del XIX secolo e fino alla Prima Guerra Mondiale, a Craiova sono state poste le basi architettoniche della zona centrale. Ricordiamo i nomi degli architetti e dei costruttori stranieri che hanno preso parte a questo progetto: palazzo Jean Mihail si è basato sul progetto dell'architetto francese Paul Gottereau, realizzato insieme all'architetto italiano Costantino Chiechi, la scuola Madona Dudu ha avuto come architetto Francisc Billek e la costruzione è stata realizzata dall'azienda G. Silvio – Zanolini, le residenze Herescu sono state un progetto di Francis Springer e Lorenz Enghelbrecher; altri architetti stranieri erano il francese Emile Doucet, gli italiani Peressutti e Dalla Barba, Peressutti, ma anche Alfred Vincenz, Otto Hesselman e la lista può continuare.

Gli architetti stranieri hanno determinato l'introduzione dell'influenza francese e specialmente italiana nell'aspetto delle costruzioni. Alcuni di essi però hanno cercato di imporre lo stile romeno nell'architettura. Tra i più competenti conoscitori dell'evoluzione edilizia della città di Craiova c'è stato l'architetto A. Vincenz, figlio del professor Edmond Vincenz, nato in Polonia e giunto a Craiova come funzionario dell'impresa di costruzione ferroviaria Craiova – Vârciorova.

I cittadini più ricchi hanno cercato di tenere il passo con gli standard europei e, ad esempio, le

foto: craiova.inform.ro

foto: 3.bp.blogspot.com

foto: craiovalideri.wordpress.com

avea o spițerie a lui Pohl, o ceasornicărie a lui Schulder și alta a lui Burkard, personaj ce ajunge în final, după ce își dezvoltă afacerea, vice-consul prusac. Prăvălia d-nei Eberling vindea lucruri de mână, în special dantele de cea mai fină calitate, executate din ață numită „cusătură în aer”: cele venețiene erau cele mai apreciate, dantele croșetate cu igliță și splendide broderii. Croitorii de damă erau ținute de „modiste”, în special franțuzeaice. Una dintre ele, căsătorită cu profesorul de franceză L.C. Raymond, înființează un pension de „demoazele”, nu singurul din orașul acelor vremi! Pe Calea Unirii se aflau magazinele a trei pălărieri: Lampert, Louis Barer și românul Ilie Minulescu. Istoricii orașului amintesc de un croitor foarte căutat pe nume Bach! În 1920 se purta pălăria „clopot” cu calotă înaltă, bor mic și o bandă cochetă din rips, catifea sau alt material. Pe Ulița Unirii se afla magazinul ce comercializa pălării, iar, în spate, era atelierul de confecționat cu calapoade, rastluri, vapoaze etc.

Croitoria civilă și militară a lui Korth, legătoria lui Weisberg, giuvaergia lui Moise A. Mendel sunt tot atâtea afaceri comerciale sau de altă natură pe care minoritățile etnice din Craiova le-au desfășurat cu imaginație și meșteșug în țara adoptivă.

Umberto Cristofaro, anticarul italian, atât de român încât a petrecut câțiva ani în temnițele comuniste pentru convingerile sale, încheie plimbarea la braț cu minoritățile etnice pe „Ulița Mare” a Craiovei.

rezidenze Izvoranu sunt state construite în cărămidă și cu teci în lamier metalic și erau dotate de asemenea cu instalații pentru uscarea prune în pod și o „lavandă mecanică” în bucătărie.

Palatul începe să concureze pentru eleganță, frumusețe și decorații! Răsare la acest timp la modă de decorații murale în case particulare, care la Craiova erau făcute de pictorul polonez Francisc Tribalsky. Craiova avea o spezierie de Pohl, un orologerie de Schulder și un altă de Burkard, personaj care la sfârșit, după ce a făcut prospera la sa activitate, este devenit un vice-consul prusac. La magazinul d-ni Eberling vinde produse făcute la mână, în special pizzini de primă calitate făcute cu filate denumite „cucitura în aer”: pizzini venețiene erau cele mai apreciate, ricamate la uncinetă și cu frumoase ornamente. La sartorie de doamnă erau conduse de „modiste” în special franceze. Una de ele, căsătorită cu profesorul de franceză L.C. Raymond, pune la picioare un pension pentru „signorine”, nu singura în oraș la epocă! La Calea Unirii se găseau la magazine de trei pălărieri: Lampert, Louis Barer și românul Ilie Minulescu. La istoricii orașului se amintește de un sartor foarte cunoscut de nume Bach! În 1920 se purta la pălărie „a campana” cu la calotă înaltă, la falda strâmtă și o fascie leziosă de reps, în setă sau alt material. La Ulița Unirii se găsea la magazinul care vinde la pălării și, la sa spate, era la atelier în care ei se confecționau, echipat cu tot la necesar.

De asemenea la sartoria civilă și militară de Korth, la legătoria de Weisberg, la gioielleria de Moise A. Mendel sunt între la activități comerciale sau de altă natură care la minoranțele etnice de Craiova au dezvoltat cu frumusețe și abilitate în la lor țară de adopție.

Umberto Cristofaro, la anticar italian, atât de român de a petrecut câțiva ani în la închisorile comuniste pentru la sa ideile, încheie la plimbare la braț cu la minoranțele etnice la „Ulița Mare” de Craiova.

Per Craiova, a braccetto con le minoranze etniche (I)

Antonio Copetti

(1871-1942), un italian la Râmnic

Marele exod al italienilor în România, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a adus la Vâlcea multe familii de negustori, constructori, muncitori forestieri, cioplitori în piatră, artiști, ceasornicari, brutari sau croitori, precum: Adreani, Marconi, Bertossi, Bugani, Rachelli, Rovalli, Boninsegna, Batista, Lozupone, De Villa, Boari, Santuzzi etc. Emigranții practica munca sezonieră, pe timpul verii, reîntorcându-se în patrie, dar mulți dintre aceștia au decis să se stabilească aici.

Il grande esodo degli italiani in Romania, alla fine del XIX secolo, ha portato a Vâlcea molte famiglie di commercianti, costruttori, lavoratori forestali, scalpellini, artisti, orologiai, panettieri e sarti, come: Adreani, Marconi, Bertossi, Bugani, Rachelli, Rovalli, Boninsegna, Batista, Lozupone, De Villa, Boari, Santuzzi ecc. Gli immigrati svolgevano lavori stagionali durante l'estate e poi tornavano nel loro paese, sebbene molti di loro abbiano deciso di stabilirsi qui.

Împins de sărăcie să părăsească peninsula, ca și ceilalți conaționali ai săi, antreprenorul și arhitectul Antonio Copetti, italianul care se născuse în anul 1871, la Tolmezzo din regiunea Friuli-Veneția Giulia, s-a stabilit la Râmnicu Vâlcea în anul 1896. Se știe că a locuit o perioadă în clădirea actualului Centru de Transfuzii Sanguine, imobil pe care îl va vinde din cauza falimentului.

Antonio Copetti s-a căsătorit cu Maria Ipavici, născută Sântion, nepoata lui Andrei Șaguna, cu care a avut șase copii (Amilcar, Cleopatra, Emanuel, Marius, Maria Mira, Nidia Mihaela). Primii doi au murit de mici. Emanuel Copetti a fost ofițer de cavalerie iar Marius Copetti (Masi), director economic al Prefecturii Vâlcea, ulterior deținut politic. Pe fiica lor, Nidia, au măritat-o cu Nicolae I. Moculescu din Gușoieni (din această căsătorie s-a născut, la Râmnic, compozitorul Horia Moculescu).

Copetti avea o firmă de antreprenoriat, dar a semnat mai multe proiecte de clădiri care se-au construit în acea vreme la Râmnic. Multe dintre aceste edificii sunt monumente istorice care se pot vedea și astăzi, altele au fost demolate în urma „sistemărilor” comuniste.

Un reper important pentru urbe și pentru patrimoniul cultural este „Casa Alexiu”, un edificiu aflat pe strada Regina Maria, construită de antreprenorul italian pentru Alecu M. Alexiu, care deținea funcția de polițist, dar și de primar al orașului.

Spinto ad abbandonare la penisola dalla povertà, come i suoi connazionali, l'imprenditore e architetto Antonio Copetti, italiano nato nel 1871 a Tolmezzo, in Friuli-Venezia Giulia, si è stabilito a Râmnicu Vâlcea nell'anno 1896. È noto abbia abitato per un periodo nel palazzo dell'attuale Centro di Trasfusioni Sanguigne, immobile che venderà a causa del fallimento.

Antonio Copetti ha sposato Maria Ipavici, nata Sântion, nipote di Andrei Șaguna, con cui ebbe sei figli (Amilcar, Cleopatra, Emanuel, Marius, Maria Mira e Nidia Mihaela). I primi due sono morti da piccoli. Emanuel Copetti è stato ufficiale di cavalleria e Marius Copetti (Masi) direttore economico alla Prefettura di Vâlcea e poi detenuto politico. La

de

prof. dr. Florin Epure,
Directorul Direcției
pentru Cultură
Vâlcea • Direttore
del Dipartimento
per la Cultura
Vâlcea

traducere

Clara Mitola

foto

arhiva personală
a autorului

Casa Alexiu,
Râmnicu Vâlcea

IULIE • SEPTEMBRIE

În diverse perioade edificiul a servit drept sediu al Pompierilor orașului, Arhivelor Statului și Poliției Rutiere. Prin adresa cu nr. 1877 din 26 martie 1903, se înregistrează o cerere de construire a unei perechi de case în B-dul Principesa Maria colț cu Progresul. Pe 10 iunie 1903 i se dă permisiunea arhitectului Antonio Copetti de a începe lucrările la această casă (D.J.V.A.N., Fondul Primăriei Râmnicului, Dosar nr. 6/1903). Localul a fost construit pe terenul donat de Al. M. Alexiu cu actul nr. 352/1902 – aici își desfășura activitatea Societatea de ajutor Al. M. Alexiu – fondată în anul 1886 în Râmnicu Vâlcea (D.J.V.A.N. Vâlcea, Fond personal Alecu Alexiu, nr. 1/1929-1939).

Casa Ștefan Georgescu, construită de Antonio Copetti la anul 1907, pe locul unei foste case mai mici, era amplasată la intersecția străzii Mihai Bravu cu strada Traian.

În anul 1910 antreprenorul Copetti ridică în piața centrală două rânduri de prăvălii și construiește o casă pentru preceptor, „pe platforma bălciului de lângă oraș”.

Antreprenorul Copetti va executa lucrări de construcție la casele Bărăției catolice din Râmnic. Părintele benedictin Lucius Fetz, care a activat în calitate de secretar particular al Arhiepiscopului dr. Raymund Netzhammer, profesor și director spiritual la Seminarul Arhiepiscopal „Sfântul Duh” din București (*Secretarul meu*, 1933), face o vizită în Râmnic la 7 noiembrie 1907. Participă la preluarea noilor clădiri ale parohiei: „O casă veche – spune el – ce aparținea Bărăției, care se afla la cea mai importantă intersecție de drumuri din oraș, a trebuit să fie demolată. Constructorul Copetti a depășit suma inițială de 42.000 lei, cu 8.000 lei. Pentru a i se achita această sumă, Netzhammer s-a împrumutat de la Casa de bani a preoților. Noua clădire a fost împărțită, încât, la parter, să poată funcționa un mare spațiu comercial, iar etajul să găzduiască camere de locuit” (R. Netzhammer, *Episcop în România*, București, 2005).

Colegiul Național Alexandru Lahovari, monument istoric, aflat pe strada Calea lui Traian, a fost finalizat în martie 1911. Noua clădire, lucrată în stil național din brăie de cărămidă alternând cu piatră cioplită, îmbină armonios vechiul stil românesc cu tehnica de construcție a timpului. Copetti lucrează la acest edificiu alături de arhitectul șef N. Ghica Budești și de arhitectul Alexandru Referendaru, conducătorul lucrărilor.

loro filia Nidia ha sposato Nicolae I. Moculescu di Gușoieni (da questo matrimonio è nato, a Râmnic, il compositore Horia Moculescu).

Copetti aveva un'impresa imprenditoriale ma ha firmato numerosi progetti di palazzi costruiti a Râmnic in quel periodo. Molti di questi edifici sono monumenti storici da ammirare ancora oggi, altri sono stati invece abbattuti dalla «sistemizzazione» comunista.

Un riferimento importante per la città e per il patrimonio culturale è «Casa Alexiu», un edificio presente su Strada Regina Maria, costruito dall'imprenditore italiano per Alecu M.

Alexiu, il cui mestiere era stato quello di poliziotto ma anche di sindaco della città. In periodi diversi, l'edificio è servito come sede dei Pompieri della città, dell'Archivio di Stato e della Polizia Stradale. Tramite la comunicazione n. 1877 del 26 marzo 1903, si registra una richiesta di autorizzazione urbanistica per un paio di case su Boulevard Principessa Maria angolo con Strada Progresului. Il 10 giugno 1903 l'architetto Antonio Copetti ottiene il permesso e inizia i lavori per questa casa (D.J.V.A.N. Fondo Municipale di Râmnic, Pratica n. 6/1903). Il locale è stato costruito su un terreno donato da Al. M. Alexiu con l'atto n. 325/1902 – qui era attiva l'Associazione di assistenza Al. M. Alexiu, fondata nell'anno 1886 a Râmnicu Vâlcea (D.J.V.A.N. Vâlcea, Fondo personale Alecu Alexiu, n. 1/1929-1939).

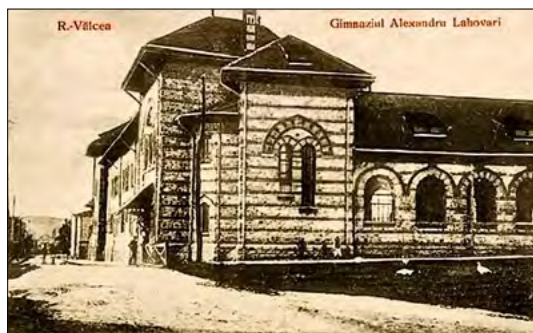
La casa di Ștefan Georgescu, costruita da Antonio Copetti nel 1907, al posto di una vecchia casa più piccola, era posizionata all'incrocio tra Strada Mihai Bravu e Strada Traian.

Nell'anno 1910 l'imprenditore Copetti innalza nella piazza centrale due schiere di negozi e costruisce una casa per un precettore, «sulla piattaforma del mercato accanto alla città».

L'imprenditore Copetti eseguirà i lavori di costruzione per le case presso il Convento cattolico di Râmnic. Il padre benedettino Lucius Fetz, che è stato il segretario particolare dell'Arcivescovo dott. Raymund Netzhammer, docente e direttore spirituale presso il Seminario Arcivescovile «Sfântul Duh» di Bucarest (*Il mio segretario*, 1933), si reca in visita a Râmnic il 7 novembre del 1907. Partecipa all'elaborazione delle nuove strutture della parrocchia: «Una vecchia casa – dice lui – che apparteneva al Convento cattolico, che si trovava sull'incrocio delle principali strade della città, è stata abbattuta per necessità. Il costruttore Copetti ha superato la somma iniziale di 42.000 lei, con 8.000 lei in più. Per accordargli tale somma, Netzhammer ha chiesto un prestito alle casse dei preti. La nuova struttura è stata suddivisa in modo che il pianterreno potesse funzionare come un grande spazio commerciale, mentre il piano superiore ospitava le camere da abitare» (R. Netzhammer, *Vescovo in Romania*, Bucarest, 2005).

Il Collegio Nazionale Alexandru Lahovari, monumento storico, situato su Calea lui Traian, è stato terminato nel marzo del 1911. La nuova

Gimnaziul „Alexandru Lahovari”, Râmnicu Vâlcea

Pentru că nu se puteau efectua modificări importante la vechea clădire a Seminarului Teologic, începând cu 1913, Antonio Copetti ridică o nouă clădire pe terenul Episcopiei, în vechea stradă Carol I. Lucrările de construcție s-au terminat în 1914 pentru aripa de pe strada Carol I și în 1922 pentru aripa paralelă cu strada Capelei.

După război se simte nevoia de cadre în învățământ și de aceea, la 1 septembrie 1919, gimnaziul din Râmnicu Vâlcea, ca și altele din țară, este transformat din nou în liceu. Transformarea gimnaziului clasic „Alexandru Lahovari” în liceu împlinea o dorință arzătoare a vâlcenilor. Acum se mărește și numărul claselor de la 8 la 12. Din lipsă de spațiu școlar, cursurile se fac pe jumătăți de zile. De aceea se pune problema întregirii localului existent cu încă o aripă. După lungi chibzuiri, Ministerul aprobă, în 1921, devizul întocmit de arhitectul Antonio Copetti în valoare de 49.010 lei. Lucrarea, deși înaintează greu din lipsă de materiale și mână de lucru, va fi terminată.

Fântâna cu bustul lui Constantin Brâncoveanu din strada Praporgescu, în fața Primăriei, este un monument istoric și de for public inaugurat în anul 1913. Sculptorul Constantin Mihăilescu, cioplitorul italian Raimondo Lampone și Antonio Copetti sunt autorii acestei statui. Mai mult, numele lui Copetti apare pe aceste inscripții ca donator de bani la Societatea Ajutorul „Al. M. Alexiu” și „consilier comunal” al Râmnicului.

O altă statuie care poartă semnătura profesorului Mihăilescu, amplasată la intrarea în parcul Zăvoi, în anul 1920, a fost realizată tot cu sprijinul lui A. Copetti și al echipei lui de pietrari italieni. Lucrarea este dedicată lui Barbu Știrbei, domnitorul Țării Românești, și este executată din piatră ronde-bosse cu placaj parțial de marmură.

Monumentul Independenței (1913-1916) din strada Carol I este opera sculptorului Ioan Iordănescu, realizat cu sprijinul doctorului Gheorghe Sabin, veteran al războiului independenței, senator și prefect de Vâlcea, care a demarat inițierea strângerii fondurilor necesare. A fost inaugurat în dimineața zilei de 17 mai 1915 și amplasat

la baza Dealului Capela, la capătul bulevardului Tudor Vladimirescu. În „Darea de seamă a monumentului independenței din Râmnicu-Vâlcea” (1915), doctorul se referă la lucrările de extindere, consolidare și amenajare a terenului pe care a fost amplasat monumentul. A trebuit să se construiască o platformă care să întărească structura pe care

costruzione, creata in stile nazionale da una cinta di mattoni alternati con pietra scolpita, integra armoniosamente il vecchio stile romeno con le tecniche edilizie dell'epoca. Copetti lavora a questa struttura insieme all'architetto capo N. Ghica Budești e all'architetto Alexandru Referendaru, a capo dei lavori.

Poiché non era possibile apportare modifiche importanti alla vecchia struttura del Seminario Teologico, a partire dal 1913, Antonio Copetti erige una nuova costruzione sul terreno dell'Episcopato, nella vecchia Strada Carol I. I lavori di costruzione si sono conclusi nel 1914 per l'ala su Strada Carlo I e nel 1922 per l'ala parallela alla Strada Capelei.

Dopo la guerra si sente il bisogno di molti insegnanti e perciò dall'1 settembre 1919, il ginnasio di Râmnicu Vâlcea, come tutti gli altri del paese, è trasformato nuovamente in liceo. La trasformazione del ginnasio classico «Alexandru Lahovari» in liceo realizza un forte desiderio degli abitanti di Râmnicu Vâlcea. Adesso cresce il numero delle classi, dall'VIII alla XII. A causa della mancanza di spazio scolastico, i corsi si tengono per mezza giornata. Per questo esisteva la necessità di riunire gli spazi esistenti in un'unica ala. Dopo lunghi ripensamenti, nel 1921 il Ministero approva il preventivo redatto dall'architetto Antonio Copetti, per un valore di 49.010 lei. I lavori, sebbene procedano con difficoltà, per mancanza di materiale e manodopera, saranno portati a termine.

La fontana con il busto di Constantin Brâncoveanu su Strada Praporgescu, di fronte al Municipio, è un monumento storico e uno spazio pubblico inaugurato nell'anno 1913. Lo scultore Constantin Mihăilescu, il tagliapietre italiano Raimondo Lampone e Antonio Copetti sono gli autori di questa statua. Ancora, il nome di Copetti appare su queste iscrizioni, come donatore di denaro per l'Associazione di assistenza «Al. M. Alexiu» e come «consigliere comunale» di Râmnic.

Un'altra statua che porta la firma del professor Mihăilescu, posta all'ingresso del parco Zăvoi, nell'anno 1920, è stata realizzata con il sostegno di A. Copetti e della sua squadra di scalpellini italiani. L'opera è dedicata a Barbu Știrbei, signore dei Principati Romeni, ed è stata costruita in pietra ronde-bosse con placcaggio parziale in marmo.

Il monumento all'Indipendenza (1913-1916) su Strada Carol I, un'opera dello scultore Ioan Iordănescu, realizzata con il sostegno del dottor Gheorghe Sabin, veterano della Guerra d'Indipendenza, senatore e prefetto di Vâlcea, che ha dato inizio alla raccolta dei fondi necessari, è stato

Hotelurile Jantea,
Călmănești

Monumentul
Independenței, Râmnicu
Vâlcea

trebuia așezat monumentul, deoarece s-a constatat că solul era destul de șubred, din cauza infiltrațiilor de apă. Toată pietrăria de la acest zid, precum și ornamentele, au fost cioplite și lucrate cu multă grijă de lucrătorii în piatră italieni, sub conducerea antreprenorului Antonio Copetti. Italianii erau buni cioplitori în piatră. Cunoșteau mai bine ca oricine cum se taie piatra pe filon sau cum se alege cea mai bună marmură. Copetti a adus piatra întrebuițată la zidul de sprijin, cu 29 de vagoane de tren, de la Albești și în 5 vagoane de la Gura Văii. Toată lucrarea a costat 34.903 lei și 72 de bani. Printre cei care au donat pentru aceste lucrări se numără și Antonio Copetti, cu suma de 5 lei, pe lângă alte personalități ale vremii, precum I.G. Duca, Vintilă Brătianu sau Alexandru Marghiloman.

Odată cu inaugurarea Școlii Normale de la Arhanghel (la 3 km de Râmnic), se înregistrează un episod amuzant relatat de profesorul Nicu Angelescu în memoriile sale, care îl are în prim-plan pe antreprenorul italian. Profesorul spune că pentru mutarea acestei școli s-au cheltuit zeci de milioane de lei. O sumă exorbitantă la acea vreme. Cu ocazia inaugurării noului local al școlii, Dr. Constantin Angelescu, Ministrul Lucrărilor Publice (4 ianuarie 1914 - 11 decembrie 1916), nu și-a putut stăpâni revolta văzând cum s-a lucrat și cât s-a lucrat, și „a aplicat câteva bastoane pe spinarea arhitectului Antonio Copetti, rămas să fie el țăp ispășitor”.

Cimitirul catolic a fost mutat la poalele dealului Cetățuia în anul 1855, unde a fost construită și o capelă. Primele informații certe datează din 10 octombrie 1926. La această dată, preotul paroh Ioan Pasco împreună cu domnii Antonio Copetti, Cernea, Adreani și Hisek, au hotărât ca locurile de veci să fie clasificate, să se facă alei despărțitoare, să se fixeze taxe și să se plătească un îngrijitor permanent. S-au făcut donații (24 aprilie 1927). Alte donații pentru construirea unei cișmele în cimitir, unde apare numele lui, se fac la anul 1929. Antonio Copetti face parte din Comitetul comunității

inaugurato la mattina del 17 maggio 1915 e posto ai piedi del Colle Capela, all'estremità del Boulevard Tudor Vladimirescu. In «Analisi del monumento all'Indipendenza di Râmnicu Vâlcea» (1915), il dottore si riferisce ai lavori di allargamento, consolidamento e allestimento del terreno su cui è stato collocato il monumento. È stato necessario costruire una piattaforma che rafforzasse la struttura su cui bisognava porre il monumento, poiché è stata costatata la fragilità del terreno, provocata dalla presenza d'infiltrazioni d'acqua. Tutta la muratura in pietra di questa parete e anche gli ornamenti sono stati scolpiti e lavorati con molta cura dai tagliatori di pietra italiani, guidati dall'imprenditore Antonio Copetti. Gli italiani erano buoni tagliatori di pietra. Conoscevano meglio di chiunque altro come tagliare una pietra a filo o come scegliere il marmo migliore. Copetti ha portato la pietra, utilizzata per il muro di sostegno, in 29 vagoni ferroviari da Albești e in altri 5 vagoni da Gura Văii. L'intera opera è costata 34.903 lei e 72 centesimi. Tra quanti hanno fatto donazioni per l'opera, appare anche Antonio Copetti, con la somma di 5 lei, accanto ad altre personalità dell'epoca, come I. G. Duca, Vintilă Brătianu e Alexandru Marghiloman.

In merito all'inaugurazione della Scuola Normale di Arhanghel (a 3 km da Râmnic) si registra un episodio divertente, raccontato dal professor Nicu Angelescu nelle sue memorie, che ha per protagonista l'imprenditore italiano. Il professore racconta che per lo spostamento di questa scuola siano state spese decine di milioni di lei. Una somma esorbitante per l'epoca. In occasione dell'inaugurazione del nuovo locale della scuola, il dott. Constantin Angelescu, Ministro dei Lavori Pubblici (4 gennaio 1914 - 11 dicembre 1916), non ha potuto mantenere la calma alla vista di come e di quanto si lavorasse, e «ha applicato qualche bastonata sulla schiena dell'architetto Antonio Copetti, rimasto unico capro espiatorio».

Il cimitero cattolico è stato spostato ai piedi della collina Cetățuia nell'anno 1855, punto in cui è stata anche costruita una cappella. Le prime informazioni certe datano 10 ottobre 1926. In questa data, il parroco Ioan Pasco, insieme ai signori Antonio Copetti, Cernea, Andreani e Hisek, hanno deciso fosse necessario classificare le tombe, costruire una strada divisoria, definire delle tasse e pagare un custode permanente. Sono state fatte delle donazioni (24 aprile 1927). Altre donazioni per la costruzione di alcune fontane nel cimitero, su cui appare il suo nome, sono state fatte nel 1929. Antonio Copetti fa parte del Comitato della

Statuia lui Barbu
Știrbei. Mihăilescu și
soția sa, la amplasarea
statuii în anul 1920

catolice, la 14 iulie 1929, când se strâng bani pentru îngrijitor și alte cheltuieli. El donează acum suma de 2.000 lei (Arhiva Bisericii Sf. Anton de Padova).

Alte case construite de antreprenorul italian, cunoscute după numele celor care le-au deținut, sunt Școala de Fete „Laura Dimitrie Simulescu” din Drăgășani, Sediul Ministerului Lucrărilor Publice și Primăria din Ocnele Mari (1905), casele domnilor P. Seltea, Dr. Emanoilescu, Av. Nicolae Epure, Nicolae Simian, G. Prahoveanu, Cpt. M. Vlădescu, I. Balotescu, F. Kleinrath, M. Georgescu, C. Ștefănescu, G. Ștefănescu, I. Tetoianu, Miltiade, Deșliu, Chidu, N. Popescu, M. Dumitrescu, Sergeant Costea, Moritz Schlandt, Cherbălău în Râmnic și casele C. Târnoveau, C. Vălimărescu și Cincu în Călimănești (Albumul arhitectului Copetti, din colecția personală a compozitorului Horia Moculescu). Albumul cuprinde fotografii cu edificiile ridicate de Copetti dar și o listă cu nu mai puțin de 31 de clădiri.

Alte lucrări atribuite arhitectului italian sunt: introducerea apei curente și a sistemului de canalizare din Râmnicu Vâlcea. Așa cum se vede dintr-un proces verbal datat în 5 decembrie 1916, Copetti era consilier comunal al orașului. El este delegat să angajeze oameni pentru închiderea „ușilor și ferestrelor cu blane” la magazinele unde negustorii plecaseră. Primarul Râmnicului, în perioada anilor războiului, era Franz Eitel, iar Antonio Copetti, ajutorul său (D.J.V.A.N., Fond Primăria orașului Râmnicu Vâlcea, dos. 14/1917).

Mai trebuie să amintim că familia Copetti a botezat-o, la Râmnic, pe Antoaneta Cornelia Morărescu, mama scriitorului Dinu Săraru. I-au spus Antoaneta, după o soră de-a Mariei Ipavici, care a purtat acest nume.

Antonio Copetti s-a stins în anul 1942, la vârsta de 71 ani și a fost înhumat la Cimitirul catolic Cetățuia, din nordul orașului. Pe placa funerară sunt trecute numele „Anton, Maria, Cleopatra, Amilcar. Mari. Copetti, ani 49, 1935”.

Parcul din fața Casei Sindicatelor din municipiul Râmnicu Vâlcea, aflat lângă un edificiu de cultură – Teatrul „Anton Pann” – construit chiar pe vechiul amplasament al fostului Teatru Adreani, poartă numele arhitectului italian Antonio Copetti, cel care și-a adus o contribuție importantă la ridicarea multor edificii în orașul Râmnicu Vâlcea, valoroase obiective de patrimoniu cultural.

comunită catolică il 14 Iulio del 1929, quando si raccolgono i fondi per il custode e per le altre spese. Copetti dona la somma di 2.000 lei (Archivio della Chiesa di Sant'Antonio da Padova).

Altre strutture costruite dall'imprenditore italiano, famose per i nomi di chi le ha detenute, sono: la Scuola Femminile «Laura Dimitrie Simulescu» di Drăgășani, la Sede del Ministero dei Lavori Pubblici e il Municipio di Ocnele Mari (1905), le residenze dei signori P. Seltea, Dott. Emanoilescu, Avv. Nicolae Epure, Nicolae Simian, G. Prahoveanu, Cpt. M. Vlădescu, I. Balotescu, F. Kleinrath, M. Georgescu, C. Ștefănescu, G. Ștefănescu, I. Tetoianu, Miltiade, Deșliu, Chidu, N. Popescu, M. Dumitrescu, Sergeant Costea, Moritz Schlandt, Cherbălău a Râmnic e le residenze C. Târnoveau, C. Vălimărescu e Cincu a Călimănești (Album dell'architetto Copetti, dalla collezione personale del compositore Horia Moculescu). L'album contiene fotografie raffiguranti gli edifici eretti da Copetti ma anche una lista di almeno 31 palazzi.

Altri lavori attribuiti all'architetto italiano sono l'introduzione dell'acqua corrente e del sistema fognario a Râmnicu Vâlcea. Come appare in un verbale datato 5 dicembre 1916, Copetti era consigliere comunale della città. Egli ha il compito di assumere delle persone per la chiusura «delle porte e delle finestre con grosse assi» per i negozi lasciati vuoti dai venditori. Il sindaco di Râmnic durante la guerra era stato Franz Eitel e Antonio Copetti era il suo aiutante (D.J.V.A.N., Fondo Municipale di Râmnicu Vâlcea, Pratica n. 14/1917).

Ancora, è necessario ricordare che la famiglia Copetti abbia battezzato a Râmnic Antoaneta Cornelia Morărescu, madre dello Scrittore Dinu Săraru. L'hanno chiamata Antoaneta in onore di una sorella di Maria Ipavici, che portava questo stesso nome.

Antonio Copetti si è spento nell'anno 1942, all'età di 71 anni ed è stato seppellito nel Cimitero cattolico Cetățuia, a nord della città. Sulla pietra tombale sono incisi i nomi «Anton, Maria, Cleopatra, Amilcar, Mari. Copetti, anni 49, 1935».

Il parco di fronte alla Casa dei Sindacati del comune di Râmnicu Vâlcea, che si trova nei pressi di un edificio di cultura – il Teatro «Anton Pann» – costruito proprio sull'antica ubicazione dell'ex Teatro Adreani, porta il nome dell'architetto italiano Antonio Copetti, l'uomo che ha offerto un contributo importante alla costruzione di molti edifici della città di Râmnicu Vâlcea, valorosi obiettivi del nostro patrimonio culturale.

Antonio Copetti (1871-1942), un italiano a Râmnic

Leonardo da Vinci și castelele de pe Valea Loarei

de
Silviu Niță

foto
wikipedia.org

Valea Loarei, cunoscută și sub numele de „grădinile Franței” sau „tărâmul de basm al castelelor”, este o regiune unde sunt concentrate aproximativ 70 de castele importante, fapt care a condus la trecerea întregii văi pe lista locurilor incluse în patrimoniul mondial UNESCO.

Construcția primelor castele a început în secolul al XII-lea, iar pentru realizarea lor au fost cooptați cei mai mari arhitecți și grădinari, printre care un loc special l-a ocupat Leonardo da Vinci. Frumusețea deosebită a acestei văi i-a determinat pe regii Franței să o aleagă ca zonă perfectă pentru numeroasele castele, majoritatea construite în secolele al XV-lea și al XVI-lea. Epoca cea mai activă în construcții a coincis cu domnia regelui Francisc I care a angajat constructori renascentiști italieni și francezi pentru realizarea castelelor. Ca urmare a acestei implicări, emblema sa, ce reprezintă o salamandă, se regăsește în multe castele.

Emblema lui
Francisc I de la castelul
Azay-le-Rideau de pe
valea Loarei

mai mare de pe valea Loarei, fiind construit în cel mai mare parc forestier închis din acea perioadă a istoriei Franței. Construcția lui s-a realizat din ordinul regelui Francisc I între anii 1519-1547 și cuprinde 365 de camere mari, spațioase, încălzite de șeminee și sobe, o bucătărie, capelă și o sală de teatru. Castelul este înconjurat de grădini și canale cu apă, prin amenajarea unui afluent al Loarei. Concepția generală este de influență italiană, dar a fost trecută prin filtrul și personalitatea regelui Francisc I care a ținut cont și de tradițiile locale.

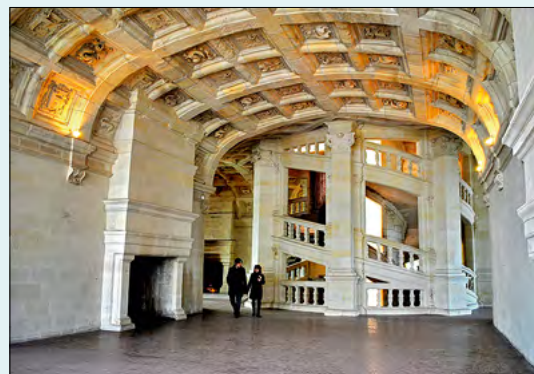
Se presupune că și Leonardo a contribuit la elaborarea primelor schițe ale castelului. Atracția principală a castelului Chambord o reprezintă scara interioară centrală, cu două căi în spirală. Adevărată operă de artă, această scară dublă permite simultan urcarea și coborârea vizitatorilor, fără ca aceștia să se întâlnească. Se pune întrebarea dacă nu cumva castelul a fost construit doar pentru a susține această ingenioasă scară, situată în donjonul principal care, de fapt, constituie un castel într-un alt castel. Concepția acestei scări ne duce cu gândul la posibilitatea ca Leonardo să fi intuit reprezentarea ADN-ului uman, întrucât ADN-ul, într-o reprezentare simplistă, reprezintă două spirale care nu se întâlnesc niciodată. Să fie oare doar o coincidență?

Planurile scării se presupune că au fost date de Leonardo, spre realizare, regelui Francisc, fie

În principal, prezența planurilor și ideilor lui Leonardo sunt vizibile în castelele Chambord, Blois și Amboise, la acesta din urmă fiind și înmormântat la 2 mai 1519.

Castelul Chambord este unul dintre cele mai cunoscute castele din lume, datorită concepției și îmbinării stilului arhitectural renascentist francez cu tradiții renascentiste italiene. Castelul este cel

în Italia, când s-au întâlnit la Bologna cu ocazia tratativelor de pace între Franța și Vatican (el însoțindu-l pe papă), fie în Franța când a locuit, la invitația regelui, în castelul Amboise.

Cert este că genialul Leonardo a murit cu câteva luni înainte de începerea construcției castelului și că încă nu au fost descoperite toate contribuțiile sale la castelele amintite mai sus.

Lorenzo Magnificul

Lorenzo Il Magnifico, un tată minunat
și cel mai mare Prinț, Poet care a trăit
vreodată.

Papa Leon X,
primul papă din familia de Medici

Dacă Roma este cunoscută drept „Cetatea eternă”, Florența era supranumită „inima lumii”. Avea să fie pentru scurtă perioadă chiar capitala țării, în anul 1864, în vremea domniei regelui Vittorio Emanuele II, după ce Italia a devenit un regat unit.

Încă de la începutul secolului al XV-lea, dintre toate cetățile Italiei, Florența era cea mai frumoasă, cea mai puternică și cea mai vestită. Aceasta s-a datorat în mare parte lui Lorenzo, un om deosebit, născut la mijlocul lui Quattrocento.

Lorenzo s-a născut pe 1 ianuarie 1449 la Florența, fiind considerat cel mai deștept dintre cei cinci copii ai lui Piero de Medici și ai Lucreziei Tornabuoni. Va fi numit *Magnificul*, deoarece el este cel care va face să strălucească cetatea de pe Arno. Va deveni simbolul Florenței secolului al XV-lea și chiar al Renașterii italiene. Lorenzo Magnificul este considerat omul cel mai reprezentativ de care a beneficiat secolul său, care a reușit să țină cu inteligență în mână frâiele guvernului unui stat greu de stăpânit, fiind și un mare diplomat. În vremea sa, Florența a fost unită, puternică și s-a putut bucura de o nebănuită prosperitate.

Când toată Italia se orienta spre un regim de principate, singura rămasă încă liberă era Florența. Familia Medici a preferat să guverneze din „spatele cortinei”, Florența rămânând în aparență republică. Imaginea Republicii era întreținută și de simplitatea palatului în care trăia Lorenzo, care nu depășea luxul familiilor bogate florentine.

Devine conducătorul Florenței în anul 1469, la numai 20 de ani, după moartea prematură a tatălui său și, timp de 20 de ani, a reușit să păstreze echilibrul în Peninsula Italică. Fiind un om al păcii, a reușit de multe ori să evite norii războiului, fiind numit pentru aceasta „acul balanței”, între principii Italiei. Doar de două ori se va urca pe cal în fața unei armate.

Girolamo Macchietti,
Potretul lui de' Medici

de
Mihaela Profiriu
Mateescu

În privința relațiilor cu alte state, Lorenzo Magnificul trata personal, de la egal la egal, cu cei mai importanți oameni ai Europei. În firea lui nu era „pescuitul în ape tulburi”, specific politiciii tuturor seniorilor vremii. El a promis pace Florenței, dar echilibrul era foarte dificil de menținut. A oferit poporului „pâine și circ”, dar nimeni nu murea în arenă.

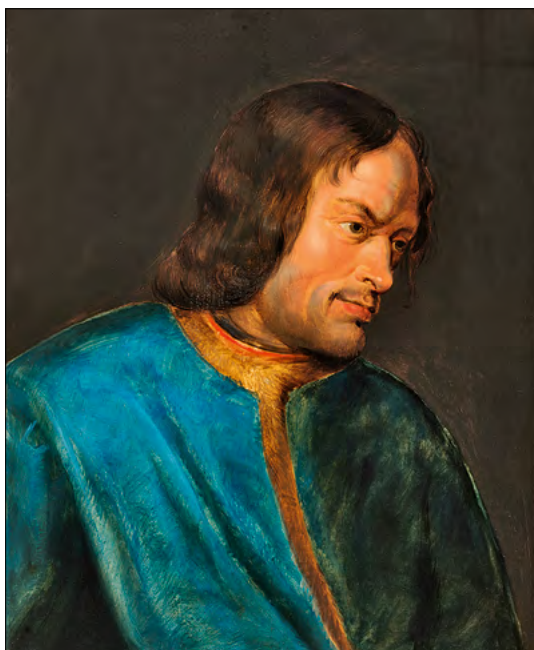
Famiiliile rivale l-au văzut ca pe un despot. Dușmanii îl urau de moarte și prietenii îl admirau, fiindu-i devotați. Când a considerat benefic pentru Florența, a făcut alianță cu Milano și Veneția, în dauna pontifului și a regelui din Napoli, aceasta ducând la conspirația Pazzi-lor, familie rivală, a cărei lovitură care a avut loc în Duminica Paștelui, din 26 aprilie 1478, era să-i fie fatală. Atacul a fost planificat în catedrală, la sunetul clopotului și ieșirea cu Sfintele Daruri. Trădătorii au reușit să-i ucidă fratele, pe Giuliano, Lorenzo scăpând prin sacrificiul unui prieten care s-a aruncat în fața sa. Toți membrii conspirației au fost executați, ceea ce va atrage mânia Vaticanului care îl va excomunica pe Lorenzo, guvernul va fi înlăturat, iar orașul pus sub interdicție. Lorenzo se va întoarce, însă, cu ajutorul partizanilor săi și, dând dovadă de diplomatie, restabilește echilibrul de putere și menține pacea.

Un alt personaj care a umbrat viața lui Lorenzo a fost călugărul Girolamo Savonarola, venit din Ferrara în Florența, la mănăstirea San Marco. El prevestea urgia cerească, dacă nu se purificau moravurile cetății. Era un utopist care dorea să facă din Florența un oraș al lui Christos, purificat de orice păcat. El a început să agite spiritele împotriva lui Lorenzo. Era însă perioada în care s-au născut, trăit și creat unii dintre cei mai mari artiști și gânditori ai tuturor timpurilor, Florența bucurându-se de operele lăsate aici de Leonardo, Michelangelo, Botticelli, Verrochio, Machiavelli, Agnolo Poliziano, Michelozzo, Luigi Pulci, Marsilio Ficino, Pico della Mirandola. Lorenzo,

1 ianuarie
1449
1492
8 aprilie

fiind un strălucit mecena al artiștilor, poeților și savanților, un descoperitor de talente, i-a încurajat și i-a susținut.

Lorenzo era nepotul lui Cosimo de Medici cel Batran (il Vecchio), care era numit „Părintele Patriei” ori „Marele Maestru”, cum i se mai spunea, și omul cel mai bogat al timpului său. Cosimo a fost primul membru al Dinastiei de Medici. A deținut și condus cu mult succes Banca Medici, cu sucursale în toată Europa, datorită relațiilor sale cu partidul popular din Florența și susținerii Vaticanului. Bogățiile și puterea familiei au fost folosite de către Lorenzo pentru a înfrumuseța orașul și pentru a executa lucrările necesare pentru binele urbei. El este cel care a înființat Academia Platonice din Florența, nucleu de filozofie, artă și poezie și a facilitat construcția unui sediu nou

Peter Paul Rubens,
Portretul lui Lorenzo de' Medici

pentru Universitatea din Pisa. Era vremea la care apărea și la Florența prima carte tipărită cu caractere mobile din Europa (prin tehnica de tipărire introdusă de Gutenberg): *Biblia cu 42 de rânduri* (fiecare pagină având 42 de rânduri), o adevărată bijuterie a artei tipografice. Lorenzo a cumpărat atâtea opere de artă încât, neîncăpând în palatul său, le-a trimis Mănăstirii San Marco. Lorenzo îi datorează această înclinație mamei sale Lucrezia Tornabuoni, de la care a moștenit aplecarea sa spre poezie și credință. A scris o operă variată, însă ca poet a fost mai puțin apreciat. Înțeleptul Lorenzo era și profund religios, dacă ne gândim la Imnurile sale spirituale.

Ca aspect, nu era frumos, dar era simpatic, cu mult farmec și noblețe. Înalt, lat în spate, era un atlet priceput în toate sporturile vremii lui. Deosebit de inteligent, era personificarea amabilității și bunătății, gata să sprijine talentul și să-și ajute semenii.

S-a căsătorit în anul 1469 cu Clarice Orsini, o romană, nu o florentină. Familia Orsini era pentru Roma ceea ce familia Medici era pentru Florența. Lorenzo scria că soția „i-a fost dată”. Nu a fost o căsnicie fericită, el încă visa la Lucrezia

Cartaneo care a murit la vârsta de șaptesprezece ani și pe care Botticelli a făcut-o nemuritoare în pictura *Nașterea Venerei*. După moartea prematură a soției sale, îi rămân șapte copii: Piero, Giovanni, Giuliano, Maddalena, Lucrezia, Luisa și Contessina, pe care îi crește cu iubire și gingașie.

În 1488, se împlinește o mare dorință a lui Lorenzo: fiul său Giovanni ajunge cardinal. Giovanni va ajunge și papă, sub numele de Leon al X-lea, fiind capul Bisericii Catolice din 1513 până la moartea sa în 1521. De la plecarea sa la Roma, tatăl nu își va mai vedea fiul. În scrisoarea de despărțire, Lorenzo îl sfătuiește: „Il signor dee esser servo de' servi. Dumnezeu te-a făcut cardinal și în fața Lui să-ți dovedești recunoștința, prin viața ta sfântă, exemplară și cinstită”. Să nu uităm de cel de-al treilea fiu, Giuliano al II-lea de Medici, prinț de Nemours, el fiind primul nobil al familiei. Mai puțin norocoase, toate fetele lui Lorenzo, moștenind predispoziția mamei lor pentru tuberculoză, vor muri tinere.

Însuși Lorenzo, la 40 de ani, după o viață trăită intens și după 20 ani de politică agitată, se simțea bătrân. Boala sa moștenită, uricemia, degenerase în artrită deformantă. S-a stins din viață în vila familiei din Careggi. S-a speculat că înainte de sfârșit, Lorenzo s-a spovedit lui Savonarola. Se spune că în noaptea morții sale un fulger a lovit turnul bisericii. El și fratele său Giuliano au fost îngropați într-o capelă proiectată de Michelangelo, neterminată la acea dată, lângă Bazilica „San Lorenzo”. Șaizeci de ani mai târziu, trupurile lor au fost deshumate, cel al lui Lorenzo fiind găsit intact, spre deosebire de cel al fratelui său Giuliano.

Urmașul lui Lorenzo a fost fiul său cel mare, Piero, izgonit în 1494 de același călugăr fanatic, Savonarola, care va continua să exercite o dictatură violentă în numele lui Isus și după dispariția lui Lorenzo. În cele din urmă, acesta va sfârși ars pe rug.

Astăzi, Palazzo Medici-Riccardi, reședința lui Cosimo cel Bătrân este muzeul Medici. Găsim aici și masca mortuară a Magnificului, așa cum va rămâne Lorenzo de Medici în conștiința umanității.

Raffaello Sanzio,
Portret al lui Leon X cu cardinalii Giulio de Medici și Luigi de Rossi

La storia si **fa beffe** di noi?

La peste nera era già nota quando l'umanità visse la peggiore epidemia a metà del XIV secolo (tra il 1346 e il 1353). Era conosciuta per le volte precedenti in cui si era presentata, ma le sue cause e il suo trattamento erano completamente ignorati. Questo, insieme alla velocità di diffusione, l'hanno resa una delle più grandi pandemie della storia. La pestilenza peggiore si ebbe in Italia nel 1348 (la peste richiamata da Giovanni Boccaccio nel suo *Decamerone*). Si stima che morì tra il 30 e il 50 % dell'intera popolazione europea. A quel tempo l'uomo non conosceva l'origine di tante malattie, ma aveva capito che da queste avrebbe potuto difendersi solo con l'isolamento personale (decisamente inefficace in quei tempi di fronte a una pandemia) o con l'isolamento dei malati. Nacquero dunque luoghi entro cui rinchiudere gli infettati: nacquero i primi lazzaretti.

Sull'origine del nome «lazzaretto» il lebbroso Lazzaro – quello della parabola evangelica – non c'entra nulla. Il termine lazzaretto deriva invece dal nome dell'isola veneziana di S. Maria di Nazareth, detta anticamente anche *Nazarethum*. Per successive distorsioni fonetiche, si è trasformato da *Nazareth* a *Nazaretto* a *Lazzaretto*. Per estensione divenne poi il nome per qualsiasi luogo, consistente per lo più in uno spazio circondato da muri, dove erano tenute in isolamento le persone e le merci provenienti da luoghi infetti. Il lazzaretto era dunque un luogo di confinamento e d'isolamento per portatori di malattie contagiose, in particolar modo di lebbra e di peste. Nelle città di mare era anche un luogo chiuso in cui merci e persone provenienti da paesi di possibile contagio dovevano trascorrere un soggiorno di determinata durata, spesso di quaranta giorni, da cui il termine quarantena.

Durante epidemie con un alto tasso di mortalità, nei periodi di apice del contagio, i lazzaretti si riempivano di ammalati che, con alta probabilità, morivano nel giro di pochi giorni. Le condizioni igieniche precarie dei lazzaretti a volte, invece che arginare un contagio, lo favorivano, con il sovrappollamento, la vicinanza fisica con il personale medico che facilmente si ammalava a sua volta, e la mancanza di alcune condizioni igieniche che, dati i tempi, non potevano essere rispettate.

Un'altra grave pestilenza si verificò in Europa tra il 1629 e il 1630: la peste Manzoniana, richiamata nel celebre capolavoro *I Promessi Sposi*. (Ma vedi anche il mio *Mi ricordo di un giorno di scuola*. Quaderno 4).

La malattia è parte integrante della storia dell'umanità. La storia e l'evoluzione del genere umano sono strettamente connesse con la storia delle malattie infettive. Queste pandemie hanno talvolta trasformato le società in cui sono comparse e, molto probabilmente, hanno cambiato o influenzato in modo decisivo il corso della storia stessa.

Bolile fac parte integrantă din istoria omenirii. Istoria și evoluția omenirii sunt strâns legate de istoria bolilor infecțioase. Aceste pandemii au transformat, uneori, societățile în care au apărut și, cel mai probabil, au schimbat sau au influențat decisiv chiar cursul istoriei în sine.

Ciuma neagră era deja cunoscută când umanitatea a trecut prin cea mai gravă epidemie de la mijlocul secolului al XIV-lea (între anii 1346 și 1353). Era cunoscută din vremurile precedente când își făcuse simțită prezența, dar cauzele și tratamentul acesteia au fost complet ignorate. Acestea, împreună cu viteza de răspândire, au făcut să fie considerată una dintre cele mai mari pandemii din istorie. Italia a avut parte de cea mai grea ciumă în anul 1348 (ciuma la care face referire Giovanni Boccaccio în *Decameronul* său). Se estimează că a murit între 30 și 50 % din întreaga populație europeană. În acea vreme omul nu cunoștea originea multor boli, dar înțelesese că nu se poate apăra împotriva lor decât prin izolarea personală (ineficientă, cu siguranță, în acele vremuri, în fața unei pandemii) sau prin izolarea bolnavilor. Prin urmare, s-au creat locuri în care să-i închidă pe cei infectați: au apărut primele lazarete.

di

Antonio Rizzo

antonio.rizzo08@gmail.com

traducere

Mariana Voicu

Lazzaretto di Milano
in una foto del 1880,
poco prima della
sua demolizione, ma
come certamente lo
aveva visto e visitato
Alessandro Manzoni.

Lazaretul din Milano
într-o fotografie din
anul 1880, chiar înainte
de demolarea lui, dar
așa cum Alessandro
Manzoni, cu siguranță,
îl văzuse și îl vizitase.

Il Lazzaretto di Milano venne costruito tra la fine del Quattrocento e l'inizio del Cinquecento fuori da Porta Orientale (oggi Porta Venezia). Era enorme, a forma di quadrilatero lungo 378 metri e largo 370 e occupava un'area delimitata dalle odierne via San Gregorio, via Lazzaretto, viale Vittorio Veneto e corso Buenos Aires. Insieme al castello Sforzesco, era una delle due grandi strutture esterne fuori le mura della città: fu costruito su una vasta area e circondato da uno splendido porticato lungo cui si trovavano allineate le stanzette per gli ammalati. Esaurita dopo due secoli la sua funzione, venne demolito nella seconda metà del XIX secolo per lasciare spazio a nuovi lotti edificabili che sorsero durante il periodo di grande espansione della città.

Ma se il lazaretto di Milano non esiste più abbiamo invece tracce consistenti dei due principali lazaretti di Venezia, che furono i primi a essere costruiti, prima ancora di quello milanese. Infatti Venezia, in quanto città di mare e potente polo di commerci fin dal medioevo, aveva la stretta necessità di avere un luogo di confinamento di merci ed equipaggi delle navi provenienti da

Origine del termenului „lazaret” nu are nicio legătură cu leprosul Lazăr, cel din parabola Evangheliei. Termenul lazaret derivă, însă, de la numele insulei venețiene S. Maria di Nazareth, numită anterior *Nazarethum*. Datorită distorsiunilor fonetice succesive, s-a transformat din *Nazareth* în *Nazaretto* și apoi în *Lazzaretto*. După aceea, prin extensie, a devenit numele oricărui loc, format în mare parte dintr-un spațiu înconjurat de ziduri, unde erau ținute în izolare oamenii și mărfurile care veneau din locuri infectate. Prin urmare, lazaretul era un loc de îngădire și de izolare pentru purtătorii de boli contagioase, în special de lepră și ciumă. Orașele aflate pe malul mării erau zone închise, în care mărfurile și oamenii care veneau din țări care se presupunea că erau infectate, trebuiau să rămână o anumită perioadă de timp, adesea patruzeci de zile, de aici și termenul de carantină.

În timpul epidemiilor cu o rată mare de mortalitate, în perioadele de vârf ale infecției, lazaretele se umpleau cu oameni bolnavi care, cu o probabilitate ridicată, mureau în câteva zile. Uneori, condițiile igienice precare din lazarete, în

Sinistra: Collocazione
del Lazzaretto Vecchio,
lungo l'isola di Lido,
antistante Venezia.
Destra: Collocazione
del Lazzaretto Nuovo
rispetto alla città di
Venezia

Stânga: Așezarea
vechiului Lazaret,
de-a lungul insulei Lido,
în fața Venetiei. Dreapta:
Așezarea Lazaretului
Nou față de orașul
Venetia

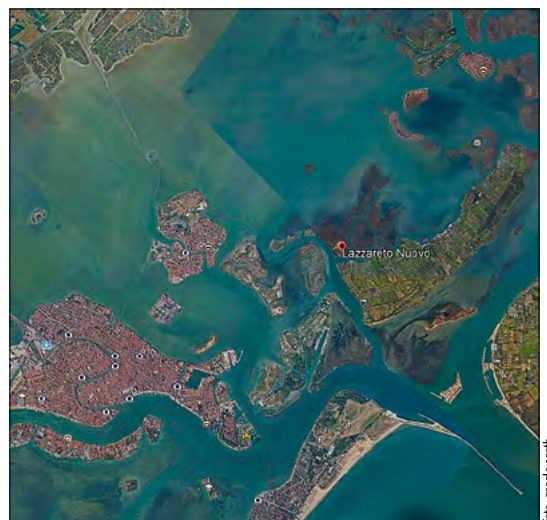

foto: comune venezia.it

terre lontane. I due lazaretti, chiamati rispettivamente *Lazzaretto Vecchio* e *Lazzaretto Nuovo*, non sono molto ben conservati – anche se si sta tentando un faticoso recupero – ma sono visibili le loro strutture, fatte di magazzini per le merci e piccoli alloggi per i viaggiatori navali.

Ma i lazaretti, ai nostri giorni, esistono ancora? Sì, ma sotto altra forma: le cosiddette «zone rosse»: a volte quartieri di centri abitati, o addirittura intere città – piccole o grandi che siano – sono da considerarsi luoghi di contenzione, veri e propri lazaretti, da dove non si esce e non si entra, con sorveglianza dell'esercito e delle forze di polizia, così come è accaduto in Italia in molte città medie e piccole, specialmente in Lombardia ma anche in Veneto (Codogno, Lodi, Nembro, Alzano Lombardo, Vo' Euganeo). Oggi preferiamo usare – con lo scimmiettamento dell'inglese, ma anche per mascherare il linguaggio con il politicamente corretto – il termine *Lockdown*, che poi è in sostanza l'*isolamento* e il *confinamento* di un certo numero di persone: così come un tempo si diceva «ciechi», che poi sono diventati «non vedenti»; o «handicappati», a cui si è preferito «diversamente abili», o «invecchiamento», che oggi si preferisce definire «longevità»: parole

foto: cronistoria.altevisita.org

– in genere ipocrite – per illuderci (e ce ne sono tante e tante altre), mentre la Storia, come una forza erraticae quindi imprevedibile, si fa beffe di noi, non avendo mai avuto la pretesa di essere „maestra”. Ma non è questo il punto.

foto: google earth

loc să frâneze o epidemie, o favorizau, din cauza supra aglomerării, prin apropierea fizică cu personalul medical, care se îmbolnăvea cu ușurință la rândul său, și din cauza lipsei unor condiții de igienă care, date fiind vremurile, nu puteau fi respectate.

O altă epidemie gravă de ciumă a avut loc în Europa între anii 1629 și 1630: ciuma Manzoniană, amintită în celebra capodoperă *I Promessi Sposi* (*Logodnicii*). A se vedea și lucrarea mea, *Mi ricordo di un giorno di scuola. Quaderno 4* (*Îmi amintesc de o zi de școală. Caietul 4*).

Lazaretul din Milano a fost construit între sfârșitul secolului al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea în afara Porții Orientale (azi Porta Venezia). Era imens, avea forma unui patruleter de 378 de metri lungime și 370 de metri lățime și ocupa o zonă delimitată de actualele Via San Gregorio, Via Lazzaretto, Viale Vittorio Veneto și Corso Buenos Aires. Împreună cu castelul Sforzesco, era una dintre cele două mari structuri din afara zidurilor orașului: a fost construit pe o suprafață enormă, care era înconjurată de un splendid portic de-a lungul căruia erau aliniate camerele mici ale bolnavilor. După două secole de la terminarea menirii sale, lazaretul a fost demolat, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pentru a face loc unor noi loturi de construcții care au apărut în perioada de mare extindere a orașului.

Dar, dacă lazaretul din Milano nu mai există, avem în schimb urme considerabile ale celor două lazarete principale din Veneția, care au fost construite primele, chiar înainte de cel din Milano. De fapt, Veneția, oraș care se afla pe malul mării și era un centru comercial puternic încă din Evul Mediu, avea nevoia strictă de un loc de închidere a mărfurilor și echipajelor de pe navele care veneau acolo din țări îndepărtate. Cele două lazarete, numite *Lazaretul Vechi* și, respectiv, *Lazaretul Nou*, nu sunt foarte bine conservate – chiar dacă se încearcă o recuperare anevoioasă a lor – dar structurile lor sunt vizibile, alcătuite din depozite pentru mărfuri și mici spații de cazare pentru călătorii navali.

Sinistra: Lazzaretto Vecchio, particolare di un lato degli alloggi degli ammalati. Dreapta: Lazzaretto Nuovo

Stânga: Lazaretul Vechi, detaliu al unei laturi cu camerele bolnavilor. Dreapta: Lazaretul Nou

La peste del 1348 a Firenze. Incisione di autore ignoto.

Ciuma din anul 1348, la Florența. Gravură a unui autor necunoscut.

La storia si ripete, sempre sotto altra forma, giocando come il gatto col topo. Un tempo i corpi di coloro che morivano venivano deposti in fosse comuni: queste, ci sono ancora? Sì, e anche queste sotto altra forma. Guardate le figure.

La lunga fila di camion militari, col favore della notte, è un lugubre convoglio in partenza dal cimitero di Bergamo, la provincia lombarda più violentemente colpita dalla pandemia da Covid-19 (6.000 morti in provincia, 1.170 nella sola Bergamo). Ogni camion è carico di bare, perchè quando nel cimitero non c'era più posto per seppellire i morti, i loro corpi sono stati trasferiti in altre città – anche fuori regione – purché fossero attrezzati con forni crematori. Cos'è questa, se non un ricreare le fosse comuni «con altri mezzi»? E i congiunti di questi morti, per ragioni sanitarie dovute all'isolamento, non hanno potuto assistere agli ultimi minuti di vita né vedere i propri moribondi, che se ne sono andati in solitudine. Solo dopo molte settimane hanno ricevuto in un'urna le ceneri dei propri cari. Vedo analogie con una peste medievale, quando si moriva soli, lasciandosi cadere per strada, in attesa di essere portati, senza nome, in una fossa comune. La storia si ripete, sotto altre vesti, con altre facciate, ma con la stessa spietatezza.

L'ingresso monumentale del cimitero di Bergamo in stile tardo-liberty

Intrarea monumentala în cimitirul din Bergamo, în stil liberty târziu

foto: ecodibergamo.it

foto: ecodibergamo.it

Dar, în zilele noastre, mai există lazarete? Da, dar într-o altă formă: așa-numitele „zone roșii”: uneori cartiere ale unor centre locuite, sau chiar orașe întregi – mari sau mici – trebuie considerate locuri de detenție, adevărate lazarete, din care nu poți pleca și în care nu poți intra, sub supravegherea armatei și a forțelor de poliție, așa cum s-a întâmplat în Italia în multe orașe medii și mici, în special în Lombardia, dar și în Veneto (Codogno, Lodi, Nembro, Alzano Lombardo, Vo' Euganeo). Astăzi preferăm să folosim – să imităm limba engleză, dar și să mascăm limbajul din corectitudine politică – termenul *Lockdown*, care este, în esență, *izolarea* și *închiderea* unui anumit număr de oameni: așa cum pe timpuri se spunea „orbi”, care a devenit ulterior „nevăzători”; sau „handicapați”, care acum se preferă să fie numiți „persoane cu nevoi speciale”, sau „îmbătrânire”, termen pe care astăzi preferăm să-l definim „longevitate”: cuvinte – în general ipocrite – pentru a ne amăgi (și sunt multe și multe altele), în timp ce Istoria, ca o putere rătăcitoare și, deci, imprezvizibilă, își râde de noi, neavând niciodată pretenția de a fi „învățătoare”. Dar nu asta este ideea.

Istoria se repetă, întotdeauna sub o altă formă, jucându-se ca șoarecele cu pisica. Pe timpuri, trupurile celor care mureau erau așezate în gropi comune: acestea mai există? Da, și acestea sub o altă formă. Priviți fotografiile.

Coadă lungă de camioane militare, la adăpostul nopții, este un convoi lugubru care pleacă de la cimitirul din Bergamo, provincia lombardă cel mai violent afectată de pandemia de Covid-19 (6.000 de morți în provincie, 1.170 doar în Bergamo). Fiecare camion este încărcat cu sicrie, pentru că atunci când nu mai era loc în cimitir pentru a îngropa morții, trupurile lor au fost transferate în alte orașe – chiar și în afara regiunii – acelea care erau echipate cu crematorii. Ce este aceasta, dacă nu o refacere a gropilor comune „prin alte mijloace”? Iar rudele acestor morți, din motive sanitare cauzate de izolare, nu au putut să le fie alături în ultimele clipe de viață sau să-și vadă muribunzii, care au plecat în singurătate. Abia după multe săptămâni au primit cenușa celor dragi într-o urnă. Văd analogii cu o ciumă medievală, când oamenii mureau singuri, căzând pe stradă, așteptând să fie duși, fără nume, într-o groapă comună. Istoria se repetă, cu alte haine, cu alte fețe, dar cu aceeași cruzime.

Istoria își râde de noi?

SIAMO DI NUOVO INSIEME
SOCIETÀ

di
Antonio Rizzo
antonio.rizzo08@gmail.com

traducere
Mariana Voicu

foto
milomanara.it
washingtonpost.
com

Come avremmo fatto senza le donne? E non mi riferisco a quello che le donne, in genere, ci donano ogni giorno (quasi ogni giorno): affetto, cure, attenzioni, richiami alla gentilezza, tenerezza. No. Mi riferisco al ruolo che, durante il confinamento da pandemia, un gran numero di donne ha giocato in silenzio, con spirito di sacrificio, senza alcuna menzione, e spesso confinate in compiti umili e da tutti ritenuti marginali. E ancora per lungo tempo lo faranno, dal momento che sembra accertata ancora una lunga permanenza del Coronavirus fra di noi. C'è un nostro grande disegnatore che da circa cinquant'anni

rende omaggio alle donne: **Milo Manara**. Ha illustrato decine e decine di libri e fumetti, ha creato manifesti ed è stato celebrato in innumerevoli mostre. Dovessimo fare un paragone, starebbe alla pari con illustratori come **Jean-Michel Folon** (1934-2005), o come **Henri de Toulouse-Lautrec** (1864-1901) e, per non elencarne altri, **Norman Rockwell** (1894-1978). Così, come ognuno di questi artisti, ha manifestato la sua caratteristica espressiva – Folon onirica, Lautrec spensierata e godereccia, Rockwell dalle buone maniere con sapore di vita semplice – ugualmente Manara ha la sua cifra stilistica, disegnando e continuando a disegnare donne. Lo fa declinandole in tutti i

Ce ne-am fi făcut fără femei? Și nu mă refer la ceea ce în general ne dăruiesc femeile în fiecare zi (sau aproape în fiecare zi): afecțiune, grijă, atenție, bunătate, tandrețe. Nu. Mă refer la rolul pe care un număr mare de femei, în timpul izolării din cauza pandemiei, l-a jucat în tăcere, cu spirit de sacrificiu, fără niciun comentariu și, adesea, limitate la îndeplinirea unor sarcini umile și, considerate de toată lumea, marginale. Și vor face acest lucru mult timp, deoarece se presupune că acest Coronavirus va rămâne printre noi vreme îndelungată. Unul dintre marii noștri desenatori omagiază femeile de aproxima-

tiv cincizeci de ani: **Milo Manara**. El a ilustrat zeci și zeci de cărți și benzi desenate, a creat afișe și a fost celebrat în nenumărate expoziții. Dacă am face o comparație, el ar fi la egalitate cu ilustratori precum **Jean-Michel Folon** (1934-2005) sau **Henri de Toulouse-Lautrec** (1864-1901), ca să nu mai vorbim de **Norman Rockwell** (1894-1978). Ca fiecare dintre acești artiști, care și-a exprimat particularitatea expresivă în felul lui, de exemplu Folon, onirică, Lautrec, nepăsătoare și iubitoare de viață, Rockwell, manierată și iubitoare de viață simplă, și Manara are forma sa stilistică, desenând, și continuând să deseneze, femei. El face acest lucru exprimându-se în toate felurile, de la formal artistic, la erotic, într-o gamă care nu este niciodată ofensivă, dar în care se regăsesc chipuri care emană un farmec de o mare senzualitate și atracție vizuală: un omagiu real cu o savoare păgână față de lumea femeilor.

sensi, dal formalmente artistico all'erotico, in una gamma che non è mai offensiva, ma le cui figure sprigionano un fascino di grande sensualità e attrazione visiva: un vero e proprio omaggio dal sapore pagano verso il mondo muliebre.

Lo stile inconfondibile del re del fumetto al femminile ha lasciato il passo alla raffigurazione della forza delle donne del nostro tempo, le donne lavoratrici in prima linea nella lotta contro il Covid-19; coloro che ogni giorno scendono in campo sfidando un nemico invisibile che ha immobilizzato il mondo. L'artista ha voluto dunque porgere il suo omaggio e il suo profondo ringraziamento, pubblicando una galleria di immagini che le raffigura durante le attività quotidiane, munite di mascherina e dispositivi sanitari per la tutela personale, anche se questo purtroppo non sempre in Italia è successo; altrimenti non si spiegherebbero i circa 180 morti fra il personale sanitario.

Sono ricercatrici, medici, infermiere, operatrici della Croce Rossa. Ma anche vigilesse, poliziotte, postine, farmaciste, veterinarie, cassiere, rider, operatrici ecologiche, lavoratrici agricole. Di fronte a un'Italia che da mesi ha abbassato le saracinesche, c'è una parte della forza lavoro che non si è fermata, che non è rimasta tra le mura domestiche, ma che continua a operare assicurando al Paese risorse e servizi primari. Pur esponendosi, rischiando il contagio e lottando ogni giorno in prima linea contro questo virus altamente dannoso.

Purtroppo c'è il rovescio della medaglia, che Manara ha voluto denunciare con la sua matita. Durante il *lockdown* (in «italiese»... comunque pari a «periodo di confinamento») sono state 5.031 le telefonate valide inviate al 1522, numero di soccorso dedicato alle donne vittime di violenza, il 73 % in più sullo stesso periodo del 2019, secondo i dati dell'Istat (Istituto Nazionale di Statistica). Le vittime che hanno chiesto aiuto sono 2.013 (+ 59 % sullo stesso periodo 2019).

In conclusione sembra che, secondo i sociologi, il confinamento forzato abbia inasprito i

Stilul inconfundabil al regelui benzilor desenate a deschis o nouă pagină expresivă, înfățișând forța femeilor din vremea noastră, femeii care muncesc în prima linie în lupta împotriva Covid-19; cele care merg pe teren în fiecare zi sfidând un inamic invizibil care a imobilizat întreaga lume. Prin urmare, artistul a dorit să-și plătească tributul și să le aducă mulțumirile sale profunde, publicând o galerie cu imagini care le înfățișează în timpul activităților zilnice, echipate cu mască și dispozitive sanitare pentru protecție personală, chiar dacă acest lucru, din păcate, nu s-a întâmplat întotdeauna în Italia; altfel, nu s-ar putea explica cele aproximativ 180 de decese din rândul personalului sanitar.

Vorbim despre cercetătoare, medici, asistente medicale, infirmiere, lucrătoare la Crucea Roșie. Dar și polițiste, lucrătoare la poștă, farmaciste, medici veterinari, casiere, comisionare, muncitoare ecologice, lucrătoare în agricultură. În fața unei Italii care a tras obloanele de luni de zile, există o parte a forței de muncă care nu s-a oprit, care nu a rămas acasă, dar care continuă să funcționeze asigurând resursele și serviciile primare ale țării. Chiar dacă se expun, riscând contaminarea, ele luptă în fiecare zi împotriva acestui virus extrem de dăunător.

Din păcate, există reversul medaliei, pe care Manara a vrut să-l denunțe cu creionul său. În timpul *lockdown* (în „italiese” – italiană-engleză – înseamnă „perioadă de izolare”), s-au înregistrat 5.031 de apeluri pentru cerere de ajutor, la numărul 1522, număr de urgență dedicat femeilor victime ale violenței, cu 73 % mai multe decât în aceeași perioadă din anul 2019, potrivit datelor ISTAT (Institutul Național de Statistică). Victimele au fost 2.013 (+ 59 % față de aceeași perioadă din anul 2019).

În concluzie, se pare că, potrivit sociologilor, izolarea forțată a agravat conflictele de cuplu sau în familie, chiar dacă personajele (bărbați, mi se pare de prisos să precizez) erau deja predispuse

conflitti di coppia o intra famigliari, anche se i soggetti (maschili, mi sembra superfluo precisare) già predisposti o recidivi per questi comportamenti violenti. Osservazione, questa, che mi stimola un'altra domanda: durante la coda (almeno si spera che sia la coda) di questa pandemia, e dopo, saremo un po' più diversi? Più buoni? O più comprensivi verso gli altri? O piuttosto più intolleranti, più sospettosi, più violenti, a parole o con comportamenti? Più rabbiosi? Insomma, saremo più cattivi? Propendo per quest'ultima ipotesi; ci sono tutti i segnali e i marcatori antropologici che preannunziano questa tendenza.

E purtroppo non siamo lontani da altre pandemie, molto più pericolose di un «semplice»

virus, perché attaccano direttamente il solo pianeta da noi conosciuto: la Terra. Alcune di queste pandemie sono già fra noi: il deterioramento del clima, la distruzione dell'ambiente, la rapina delle risorse naturali, le tensioni economiche, i numerosi conflitti fra popoli e nazioni. Sembra incredibile, ma sono censiti trentasei conflitti armati nel mondo, senza contare le pandemie che si generano sui conflitti ambientali, tipo le carestie, o le lotte per la conquista del cibo, o il mancato accesso all'acqua (fonte: *Atlante delle guerre e dei conflitti del mondo*, edizioni Terra Nuova). Ci salveranno le donne da tutto questo? Non lo credo. Ma dovremmo sempre ricordarci che sono le donne che possono assicurare la permanenza della specie umana su questa Terra. Sebbene... 287 mila donne, una ogni due minuti, muoiono ogni anno nel cercare di dare alla luce il proprio figlio. Che poi questo possa essere il frutto di violenza sessuale o di abusi, è tutto un altro discorso.

Într
e pa
ran
teze

sau recidivau în privința acestor comportamente violente. Această observație mă incită să pun o altă întrebare: în timpul perioadei de sfârșit (cel puțin să sperăm că este finală) a acestei pandemii

și ulterior, vom fi puțin mai diferiți? Mai buni? Sau cu mai multă înțelegere față de ceilalți? Sau mai degrabă mai intoleranți, mai suspicioși, mai violenți, în cuvinte sau în comportamente? Mai furioși? Pe scurt, vom fi mai răi? Înclin spre această din urmă ipoteză; există toate semnalele și dovezile antropologice care avertizează această tendință.

Și, din păcate, nu suntem departe de alte pandemii, mult mai periculoase decât un „simplu” virus, pentru că ele atacă direct singura planetă pe care o cunoaștem: Pământul. Unele dintre aceste pandemii sunt deja printre noi: deteriorarea cliimei, distrugerea mediului, tâlhărirea resurselor naturale, tensiunile economice, numeroasele conflicte între popoare și națiuni. Pare incredibil, dar există treizeci și șase de conflicte armate în lume,

fără să punem la socoteală pandemiile care apar în conflictele ambientale, cum ar fi foametea sau luptele pentru obținerea hranei sau lipsa accesului la apă (sursa: *Atlasul războaielor și conflictelor în lume*, editura Terra Nuova). Ne vor salva femeile de toate acestea? Nu cred. Dar trebuie să ne amintim întotdeauna că femeile sunt cele care pot asigura rămânerea speciei umane pe acest Pământ. Deși... 287 mii de femei, una la două minute, mor în fiecare an încercând să nască propriul lor copil. Că acest lucru poate fi rezultatul violenței sexuale sau al abuzurilor, este cu totul o altă problemă.

Sincronicitatea

Coincidențele sunt felul lui Dumnezeu de a rămâne anonim.

Albert Einstein

Toți am avut parte în viață de coincidențe. Le întâlnim între evenimente, persoane, lucruri și par să sfideze logica noastră. Când ni se întâmplă poate ne mirăm sau nu și trecem mai departe, uitându-le. La sincronicitate ne referim și atunci când vedem repetate serii de numere, ori ne uităm la ceas la anumite ore, 11.11, 8.8 etc. și să nu ne mirăm când primim un telefon chiar de la persoana la care tocmai ne gândeam. Totul ar rămâne la nivelul teoriei, însă, dacă nu am fi constatat că întâmplările coincidente sunt repetabile, iar situațiile similare se petrec cu probabilitate de multe zerouri.

Dar ce spun oamenii de știință despre aceste situații, pe care le numim coincidențe? În anul 1982, Alain Aspect a făcut un experiment telekinetic, cu două particule (fotoni de lumină), care au fost duse la mare distanță unul față de celălalt și care comunicau instantaneu la stimuli. Această inseparare poate străbate timpul. Este vorba de experimentul care pe specialiști i-a făcut să-și dea seama că visul teleportării nu este departe de a deveni realitate.

Chiar dacă este aproape imposibil să înțelegem sincronicitatea, ea este modalitatea în care Universul încearcă să ne comunice ceva, manifestându-se ca o atracție magnetică.

În Antichitate, acestor coincidențe li se spunea armonie ori rezonanță, la ele făcând referire atât Heraclit, cât și Hipocrat. De-a lungul timpului mulți oameni de știință au scris despre acest fenomen care nu poate fi cuantificat din punct de vedere fizic, dar după spusele lui Einstein „toți cei implicați serios în cercetarea științifică devin convinși că un spirit se manifestă în legile Universului, un spirit cu mult superior celui al omului”.

Totul este energie și tipuri de vibrație, iar noi suntem conectați într-o rețea globală, o conștiință colectivă, care se află în afara timpului și spațiului nostru pe care unii îl numesc câmpul Akashic. Nu înțelegem, pentru că noi trăim în legile mecanicității, unde nu se pot explica sincronicitățile decât teoretic, până când

Sincronicitatea este chiar realitatea prezentă pentru cei ce au ochi să vadă.

Carl Gustav Jung

ne vom convinge că există o altă ordine a realității, dincolo de timp și spațiu. Nimic nu este întâmplător și orice acțiune ori gând al nostru declanșează o serie de evenimente, matematic

Subiectul sincronicității stârnește curiozitate și interes pentru că pune în discuție întâmplări mai mult sau mai puțin obișnuite prin care am trecut fiecare dintre noi, măcar o dată în viață. Repetate, suprapuse, coincidențe, inexplicabile sau întâmplătoare, oricum vrem să le numim, situațiile sunt legate de cele mai multe ori de anumite evenimente sau prevestiri ale unor momente majore din viața noastră care ne uimesc sau... chiar ne marchează pentru mult timp. Din pură curiozitate, prezentăm în rândurile ce urmează câteva astfel de exemple.

puse la punct de Univers. Să observăm coincidențele; poate ele ne arată că suntem în armonie cu Universul. „Sincronicitatea apare pentru a ne trezi și a ne împlini”, spunea psihoterapeutul David Richo în cartea sa *Puterea coincidenței*. La fel, medicul și filozoful Albert Schweitzer, care a luat premiul Nobel pentru Pace, ca și Einstein, afirma: „Coincidența este pseudonimul ales de Bunul Dumnezeu, atunci când vrea să rămână incognito”.

Teoria sincronicității a fost elaborată de Carl Gustav Jung și de prietenul său, fizicianul Wolfgang Pauli, care a câștigat premiul Nobel. Este cunoscut drept „Efectul Pauli”. În preajma lui Pauli, se produceau accidente inexplicabile, în timpul experiențelor la care participa. Momentul care a declanșat la Jung revelația asupra sincronicității a fost legat de o pacientă care visa noaptea un scarabeu de aur (*Cetonia*

de
Mihaela Profiriu
Mateescu

Aurata). La o ședință de psihoterapie cu pacienta, fereastra a fost lovită de un scarabeu din specia pe care o visa pacienta, dar care nu exista în zona în care trăia Jung. El consideră că sincronicitatea declanșează un proces de „trezire spirituală”. Asta mi-a amintit de o întâmplare la care am asistat eu și prietena mea, pictorița Titiana Popa, în biserica din Caracas, pe care o pictam împreună. Biserica era închisă și noi pictam una lângă alta – prietena mea pe Mântuitor, iar eu pe Maica Domnului. Aproape de mine se afla, deja pictat, Sfântul Ioan Botezătorul și am fost uluită când am observat pe obrazul Sfântului o imensă lăcustă. Poate asta nu vă spune nimic, dar lucrurile se schimbă dacă aflați că, pe vremea când a trăit în pustiu, sfântul a mâncat doar lăcuste. Seara, i-am povestit preotului, care nu ne-a crezut, minunea. Noi aveam însă dovada – o filmasem.

Am scris acest articol gândindu-mă la o situație trăită de mine și care pare fără nicio explicație logică și pe care dacă o vedeam într-un film, ori o citeam, nu o credeam. Plecam la New York pentru a treia oară și pentru prima dată, mama m-a rugat să-i caut o prietenă pe care nu o văzuse de zeci de ani și care plecase în Israel. Atât știam despre ea. Interesant este că nu am fost deloc mirată de rugămintea mamei. Dacă ma gândeam, era absurdă, pentru că nu știam în ce parte a lumii se află sau dacă mai trăia. Primul lucru pe care l-am făcut, ca să nu uit rugămintea, a fost să iau cartea de telefon și să caut numele soțului doamnei. Și l-am găsit, dar domnul care mi-a răspuns mi-a spus că nu mă cunoaște. Am crezut că de vină erau vârsta, timpul care trecuse... Dezamagită, am dat să închid cartea de telefon, dar am găsit un al doilea nume identic cu primul, am sunat și mi-a răspuns o doamnă și, surpriză, era prietena mamei. Am început un dialog la indigo (asemănător cu cel al personajelor din *Cântărețea cheală* a lui Eugen Ionescu), legat de locul unde ne găseam fiecare, pentru a ne întâlni. Nu uitați... eram la New York! Și din vorbă în vorbă, ne-am dat seama că... eram foarte aproape. Pe scurt, prietena mamei locuia

vis-a-vis de apartamentul unde eram cazată, adică eram vecine! Am traversat și după... trei pași ne-am îmbrățișat. Care a fost probabilitatea? Am fost atât de surprinsă și încântată, că atunci, pe loc, nu am avut timp să îmi pun prea multe întrebări. M-au marcat și mi-au rămas însă în minte acele întâmplări, gândindu-mă de multe ori la ele. Interesante coincidențe, nu?

O altă situație. Pe când arătam unei persoane oficiale excepționala expoziție a Asociației Italianilor din România, am menționat și fotografia bunicului meu arhitect, la o construcție din Tecuci. Am început un dialog legat de orașul Tecuci, descoperind că domnia sa copilărise în localitate și era legat chiar de casa unde mă născusem eu. Sigur... coincidență! Nu m-am mai mirat când am aflat că un preot din Dallas și sora sa din București, care doreau să-și vândă fiecare casele, le-au vândut în aceeași zi și la aceeași oră. Așteptau de doi ani cumpărători și întâmplarea a făcut ca vânzările să coincidă?

Istoria consemnează multe întâmplări bizare, incredibile, devenite celebre. Este la latitudinea noastră să le credem ori să ne îndoim de ele. Să aducem în atenție câteva. Încă din copilărie, un astrolog îl prevenise pe Ludovic al XVI-lea să se ferească de ziua de 21 a fiecărei luni. Însă, oricât a încercat să se ferească, ce avea să se întâmple, s-a întâmplat și... coincidențele le putem verifica. Pe 21 iunie 1792, pe când încerca să fugă din țară, regele a fost arestat. Monarhia a fost abolită pe 21 septembrie, Franța devenind Republică. Și tot într-o zi de 21 a fost ghilotinat. Se întâmpla pe 21 ianuarie 1793. De ce i-a fost frică nu a putut scăpa.

O altă poveste este legată de regele Umberto I al Italiei (1878-1900). Pe 28 iulie 1900 regele se afla în orașul Monza. A luat masa la un restaurant, unde a fost servit chiar de patronul care semăna izbitor cu regele. Au descoperit că erau născuți în aceeași zi, la 14 martie 1844, numele soțiilor lor era Margherita, aveau fiecare câte un fiu al căror nume era același, Vittorio. Ziua în care a deschis restaurantul coincidea cu ziua în care regele a fost încoronat. Finalul vieții lor? Proprietarul restaurantului a fost împușcat din greșeală, regele a fost asasinat la câteva ore mai târziu.

O întâmplare nefastă care avea să coste milioane de vieți a fost tot de natura unei... coincidențe, ce a dus la asasinarea arhiducelui austriac și, astfel, s-a aprins scânteia Primului Război Mondial! Bosniacul Gavrilo Princip tocmai renunțase în ziua respectivă să ducă la îndeplinire planul de a-l împușca pe Franz Ferdinand. Însă șoferul arhiducelui a încurcat strada și, întorcând mașina, a apărut chiar în fața lui Gavrilo Princip, care tocmai ieșea din restaurantul unde se ascunsese, oferindu-i acestuia, nesperatul prilej de a-și duce planul la îndeplinire. Ar fi de remarcat și faptul că numărul de înmatriculare al mașinii în care se afla arhiducele Franz Ferdinand, când a fost asasinat pe 28 iunie 1914 la Sarajevo, era AIII 118, armistițiul după Primul Război Mondial încheindu-se pe data de 11.11.18.

Asasinarea Arhiducelui Franz Ferdinand ilustrată în ziarul italian *Domenica del Corriere*, 12 iulie 1914 de către Achille Beltrame

Mark Twain s-a născut în anul 1835, când, pe lângă Pământ a trecut cometa Halley. Plimbarea ei și apropierea de noi se întâmplă o dată la 76 de ani. Mark Twain a plecat odată cu cometa, în ziua în care aceasta ne-a vizitat din nou. Avea 76 de ani. El spunea că va fi cea mai mare dezamăgire a vieții sale dacă nu pleacă odată cu ea.

Cei care au redactat Declarația de Independență a Statelor Unite ale Americii, Thomas Jefferson și John Adams, act care a fost aprobat pe 4 iulie 1776, au avut o legătură specială. Au murit amândoi la 50 de ani de la semnarea Declarației, pe 4 iulie 1826.

Mai aproape de zilele noastre, cunoscută și celebră este legătura bizară dintre tragediile președinților Americii, Abraham Lincoln și John Fitzgerald Kennedy. Lincoln a fost ales în Congres în 1846, Kennedy în 1946. Au ajuns președinți la 100 de ani distanță: 1860 și 1960. Numele secretarilor lor: cel al lui Lincoln se numea John și al lui Kennedy, Lincoln. Numele președinților care i-au urmat au fost în ambele cazuri, Johnson. Se născuseră la 100 de ani distanță: 1808, respectiv, 1908. Asasinii lor s-au născut la 100 de ani distanță și nici unul dintre ei nu au ajuns să fie judecați, fiind asasinați înainte de proces. Amândoi președinți au fost împușcați în cap într-o zi de vineri. Lincoln a fost împușcat la teatru și asasinul a fost capturat într-un depozit, Kennedy a fost împușcat dintr-un depozit și criminalul a fost prins într-un teatru.

Altă sincronicitate este legată de Napoleon și Hitler. Ei s-au născut la distanță de 129 ani. Napoleon născut în anul 1760, iar Hitler în anul 1889. Napoleon a luat puterea în anul 1804, iar Hitler în anul 1933, după 129 ani. Napoleon a intrat în Viena în anul 1812. Hitler pleca din Viena în anul 1941, după 129 de ani. Napoleon a pierdut puterea în anul 1816. Hitler în anul 1945, evident, după 129 ani.

În anul 1898, a apărut nuvela scrisă de Morgan Robertson, *Inutilitate sau Epava lui Titan*. În anul 1912, după 14 ani, are loc, în realitate, la indigo parcă, tragedia Titanicului. În nuvelă era vorba tot de un vas de lux, cu aceeași lungime de 240 de metri, care la momentul impactului se deplasa cu exact 25 de noduri, iar numărul celor dispăruți era același, 2.500. Acum, mă întreb, de ce în nuvelă, numele vasului era Titan și nu Titanic?

În fiecare duminică, la ora 9, într-un orașel din America, se aduna timp de 12 ani la biserică un grup de 20 de persoane, care formau corul bisericii. Într-o duminică, la ora 9:10, în biserică a avut loc o mare explozie. Toată lumea era disperată, gândindu-se la viața celor din cor. Exact în acea zi, din variate motive, fiecare membru al corului a întârziat, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată. E de înțeles că, sincron, nici unul nu a ajuns la Biserică la ora obișnuită, astfel au scăpat cu toții.

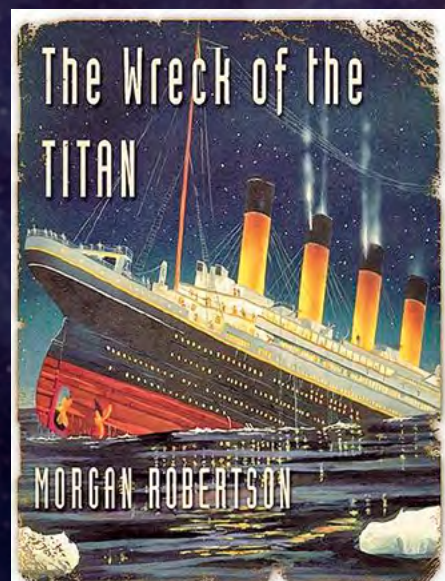
În anul 1914, la Strasbourg, o femeie a dus la dezvoltat un film, cu pozele fiului ei abia născut. A început războiul și filmul a fost considerat pierdut. După doi ani, de această dată la Frankfurt, femeia a fotografiat-o pe fetița ei născută de puțin timp și, la dezvoltare, fotografia avea o dublă expunere, a fiului și a fiicei sale. Primul film fusese etichetat din greșală, ca nefolositor, și dat în vânzare...

Și să ne amintim de teribila tragedie de la Turnurile Gemene. Aici intrăm în zona numerologiei. New York City are 11 litere și a fost al unsprezecelea stat intrat în Uniune. Zborul era „Flight 11” și avea 11 membri la bord. Grozăvia a fost pe 11 septembrie, care este a 254-a zi din calendar, iar victimele din avioane au fost 254 (cifrele adunate fac 11). O altă bizarerie legată de eveniment: cu cinci luni înainte a apărut un desen animat al lui Johnny Bravo în care, într-o secvență, se vedea un afiș în spatele a doi indivizi care se băteau, pe care erau desenate turnurile gemene în flăcări, cu anunțul: „Coming soon”.

Se poate trece ușor peste unele întâmplări ca cea din Ohio, din anul 1895, unde existau doar două autoturisme în oraș și acelea au reușit să se ciocnească? În Oceanul Atlantic, aceeași „performanță” au reușit-o două vase românești în 2017.

Știința sincronicității a fost și una dintre preocupările omului de geniu, medicul și filosoful român Ștefan Odobleja. El este cel care, cu 10 ani înaintea matematicianului Norbert Wiener, a scris despre câteva dintre ideile fundamentale ale noului domeniu, cel al ciberneticii, pe care îl numea „psihologia consonantistă”. Si așa putem spune că bazele teoretice ale ciberneticii au fost puse în România.

Revenind la sincronicitate, totul în Univers este guvernat de legi, pe care anticii le numeau Calea Universului. Nu cred că doar omul, care este tot materie, se poate sustrage principiilor Universului. Însă unele principii nu le putem ÎNCĂ înțelege. Să fim atenți și Universul ne va susține, dacă acțiunile noastre sunt în armonie cu el.

Cronaca di Milazzo

de
Adrian Irvin Rozei

La un moment dat, când am plecat din Paris, mi-am făcut bagajele, ca de obicei, în ultimul moment. Și, în viteză, am aruncat în valiză vreo zece CD-uri pe care doream să le ascult în timpul călătoriei. Ah, nu mi-am bătut prea mult capul cu alegerea lor! Cum urma să petrec două săptămâni în Italia, am ales aproape numai muzică italiană, care mi se pare că însoțește bine peisajele locurilor pe care urma să le vizitez.

Când mă găseam pe faleză din Milazzo, în noaptea neagră, fără lună, a sfârșitului de vară, m-am așezat pe o bancă, unde voiam să mă odihnesc după alergătura unei lungi zile de călătorie.

Milazzo este un orașel cu numai 33.000 locuitori, așezat pe coasta nordică a Siciliei, și nu este cunoscut prin lume decât datorită faptului că este portul de plecare spre Insulele Eoliene, un loc de vilegiatură apreciat chiar și de membrii jet-set-ului internațional, în ultimii ani.

Însă, în realitate, Milazzo se bucură de o istorie milenară, reînviată de epopeea garibaldi-ană. După cum precizează *Le Guide du routard*, „orașul se mândrește cu frumoase case vechi, de-a lungul falezăi sau în centru. Din loc în loc, câteva biserici sunt martorii bogăției orașului, pe când castelul amintește importanța locului (în trecut! n.n.)”. Asta însă nu e o raritate în Italia! Orice oraș, cât de mic, afișează o colecție de biserici, fântâni, vile, parcuri, castele... care ar face să moară de gelozie chiar și zeci de orașe-capitală din lume!

Însă alt comentariu mi se pare și mai interesant: „Milazzo este de asemenea renumit pentru

agreabilele lui serate. Tinerii vin chiar și de la Messina pentru a profita de barurile sale și ca să se plimbe pe faleză «Lungomare Garibaldi», mai ales în week-end-urile de vară.”

S-a nimerit foarte bine! Era sâmbătă, temperatura foarte agreabilă... și nenumărați tineri se plimbau perechi-perechi pe faleză.

Așezat pe banca mea, am profitat de un ade-vărat defileu de modă siciliană. Care, însă, trebuia să fie însoțit și de muzică! Am prevăzut și asta, luând cu mine walkman-ul și câteva CD-uri. La întâmplare, dau peste discul lui Robertino Loreti, pe care nu l-am mai ascultat de ani de zile.

Robertino Loreti a fost un copil-minune care a făcut o carieră meteorică, la începutul anilor '60.

Născut într-o familie săracă din Roma, în 1947, el a fost remarcat, copil fiind, pentru vocea sa cu un timbru excepțional. A urmat, între 1961 și 1969, o carieră fulgerătoare de cântăreț popular, nu numai bazată pe șlagăre italiene tradiționale, dar și pe melodii compuse special pentru el, cu care a participat la marile concursuri de muzică ușoară din Italia, cum ar fi Festivalul de la Sanremo sau Canzonissima.

Când, pe la sfârșitul anilor '60, steaua lui a început să pălească în Italia, Robertino Loreti a înmulțit turneele și recitalurile în Uniunea Sovietică și în alte țări din „lagărul socialist”.

Însă eu nu l-am descoperit decât în 2010, la Haifa, în Israel.

Eram acolo în vacanță și mi-am spus că, având în vedere sutele de mii de emigranți veniți

foto: mapia.net

din țările fostei Uniuni Sovietice, aici va fi ocazia de a găsi muzica pe care o căutam de ani de zile. Era vorba, între altele, de operetele lui Dunaievski și, în special, *Vânt de libertate*, spectacol la care am asistat de nenumărate ori în anii copilăriei. Dincolo de subiectul „proletcultist” al operetei – dockerii fac să explodeze un vas cu muniții destinate armatei imperialiștilor americani, în timpul războiului din Coreea! – muzica lui Dunaievski este atât de reușită că-mi sună în urechi de zeci de ani! Și într-o țară occidentală nu am nicio șansă de a o regăsi!

Foarte repede am dat peste un magazin de discuri, chiar pe strada principală din Haifa, ținut de niște ruși. Mai complicat a fost să le explic ce doresc! Pentru că ei nu vorbeau decât rusa sau ebraica, limbi în care nu sunt capabil să explic lucruri atât de sofisticate. Însă, după câteva minute, când au înțeles ce caut, au început să telefoneze în dreapta și în stânga și, după alte câteva clipe, mi-au confirmat că voi avea discul cerut peste vreo 20 minute.

Am avut deci tot timpul pentru a scormoni în depozitul lor. Unde am găsit nenumărate CD-uri interesante (pentru mine!) înregistrate în Uniunea Sovietică, desigur cu jachetele scrise în limba rusă. Printre care chiar și CD-uri cu muzică de Charles Aznavour sau Charles Trenet!

Astfel am dat și peste discul lui Robertino Loreti.

Atunci, pe faleza din Milazzo, ascultam cu plăcere melodiile napolitane interpretate de copilul-minune. Și mă gândeam la traiectoria

foto: arhiva Adrian Ivin Iazai

neașteptată a acestui disc: înregistrare din anii 1960-1962, CD editat la Kazan în Ucraina de către „AVC – Technologies”, adus de vreun emigrant rus în Israel după 1990, vândut unei prăvălii din Haifa, cumpărat de mine tot acolo, în 2010, adus la Paris, atunci în voiaj în Sicilia, după ce trecuse prin Roma și Napoli, urmând să continue prin Barcelona și Languedoc, înainte de a reveni la Paris!

Și, dacă mă inspiră, poate că-l voi plimba și prin alte țări, în viitor!

Pe când interpretul lui, atunci la aproape 70 de ani, poate că nici nu mai iese din satul său!

Etnicul italian care a jucat fotbal cu **Colea Răutu** și **Puiu Călinescu**

Modesto Gino Ferrarini împlinește 91 de ani în această toamnă. Și parcă întinerește pe zi ce trece. Are gândirea ageră, pasul sprinten, spiritul... ca la 20 de ani. Și mai are ceva: „tolba” plină cu povești, o memorie care nu îl trădează.

de
Victor Partan

foto
arhiva personală
Modesto Gino
Ferrarini

Italian atât pe linie maternă (Margherita Zuliani), cât și pe cea paternă (Dionigio Ferrarini), cel care este în prezent președinte onorific al Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT. a realizat, pe la 18-19 ani, că se afla la o răscruce de drumuri: „Promiteam în vreo trei direcții: 1. jucam fotbal în divizia secundă, la Progresul București; 2. cântam bine la acordeon, îndrumat „fără milă” de bunicul Zuliani, care venise

devenind reporter sportiv”. În cele din urmă, a ales gazetăria, pentru că, așa cum ne-a mărturisit, îi plăcea să își vadă iscălitura în ziar.

A practicat această profesie timp de aproape 50 de ani, trecându-și în CV publicații de prestigiu la vremea aceea și nu numai: *România Liberă*, *Informația Bucureștiului*, *Viața Economică*, *Sportul Popular*, *Gazeta Sporturilor*, *Fotbal-Plus*, *ProSport*, *Sportul Românesc*, publicațiile minorității italiene: *Di Nuovo Insieme* și *Columna*.

DUMINICA SPORTIVĂ, ÎN COMENTARIUL LUI CRISTIAN ȚOPESCU

13 iunie 1965. București. Parcul sportiv „Dinamo”. Pe lângă handbal, călărie, gimnastică artistică și polo, pro-

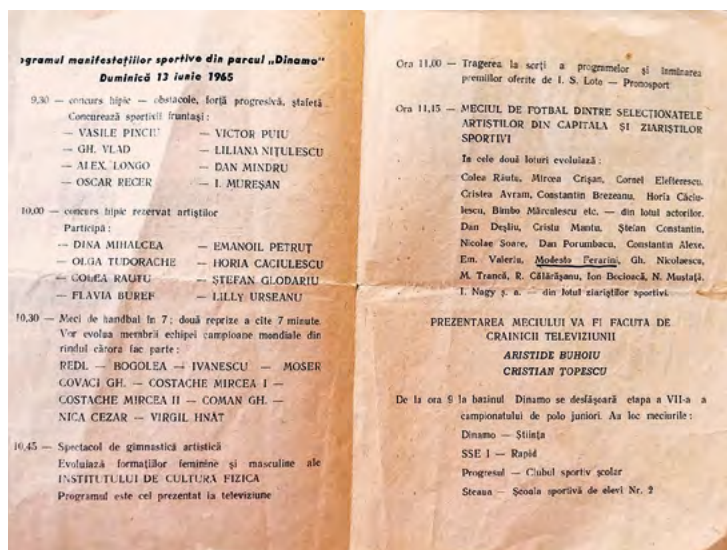
Aristide Buhoiu și Cristian Țopescu. Căpitanul naționalei ziariștilor... nimeni altul decât Gino Modesto Ferrarini. În echipa artiștilor, nume grele: Colea Răutu, Puiu Călinescu, Mircea Crișan... Oare cine a câștigat?

„Erau meciuri destul de încinse, cu ambiție și de o parte și de cealaltă. Te enervai dacă nu îți ieșea ceva. Nu ținea nimeni scorul, noi parcă am dat șapte sau opt goluri. A fost un spectacol frumos, cu lume multă în tribune. Nu vedeai în fiecare zi așa ceva”, și-a amintit cel care era, atunci, cel mai bun fotbalist dintre ziariști și, cu siguranță, cel mai bun ziarist dintre fotbaliști.

Și încă ceva. Un „flea semnificativ”, pentru cunoscători. Modesto Gino Ferrarini a fost coechipier cu Titus Ozon, la Unirea Tricolor, și cu

din Italia cu o armonică și dorea să... trec și eu pe muzică; 3. lucrând la întreprinderea „România Liberă” (ca fotbalist, dar și ca instrumentist), am fost îndrumat spre ziaristică,

gramul tradiționalei duminici sportive a cuprins, de la ora 11:15, și un foarte interesant meci de fotbal între naționala ziariștilor și naționala artiștilor, în comentariul crainicilor

Constantin Humis, la Venus București. Dacă nu ar fi fost acea „iscălitură”, poate că, alături de Cossini, România s-ar fi mândrit cu un alt fotbalist cu sânge italian.

Acciaroli, orașul în care oamenii trăiesc neobișnuit de mult

foto: media-edin.tripadvisor.com

Acciaroli nu este doar un port oarecare pe coasta de sud-vest a Italiei. Este un orașel de... „Dosarele X”, care a captivat atenția jurnaliștilor și oamenilor de știință. Nici nu putea fi altfel, din moment ce unul din 10 locuitori își sărbătorește centenarul.

Mai mult, 20 % dintre cei care depășesc sută de ani ajung să-și pună 110 lumânări pe tort. La figurat vorbind, bineînțeles: nu are nimeni cum să stingă 110 lumânări dintr-o singură suflare. Cei din Acciaroli nu numai că trăiesc mai mult, ci sunt și mai sănătoși decât restul occidentalilor. Acolo este cea mai scăzută rată de boli de inimă (chiar dacă unii dintre seniori sunt supraponderali), cele mai puține operații de cataractă, cele mai puține cazuri de Alzheimer, raportate la numărul centenarilor.

CARE ESTE SECRETUL?

Mulți cercetători au poposit în provincia Salerno de-a lungul timpului, încercând să își explice ce anume face acel loc atât de special. Care este secretul? Ce o sperie atât de tare pe „doamna cu coasa”, care

face un ocol atunci când vede, pe marginea drumului, plăcuța pe care scrie „Benvenuti ad Acciaroli”?

S-a ajuns la concluzia că ingredientele longevității sunt aerul marin proaspăt și nepoluat (apa mării în dreptul orașelului este cea mai curată din Italia), dieta mediteraneană bazată pe produse din pește, vinul consumat cu moderație și, ca o piesă importantă din puzzle, rozmarinul. Studiile au demonstrat că această plantă aromatică are un impact major asupra sistemului imunitar, ferindu-i pe „acciarolesi” de boli.

„Cu siguranță este vorba despre materialul genetic, care

îi ajută să fie atât de longevivi, dar mai e ceva: localnicii consumă aproape în fiecare zi rozmarin. Noi știam doar că rozmarinul îmbunătățește funcțiile creierului, dar iată că beneficiile sunt mult mai importante”, a spus Alan Maisel, profesor în medicină.

Ca orice oraș italian, mare sau mic, Acciaroli are multe atracții turistice, dar facem o excepție și nu le enumerăm. Vă recomandăm doar să mergeți acolo și să trăiți o săptămână (sau cât mai mult timp cu putință) așa cum trăiesc „nemuritorii”. Să simțiți sub tălpi nisipul auriu și să trageți adânc în piept cel mai pur aer de pe coasta Italiei. Apoi, să

foto: gionadeclento.it

ITINERAR TURISTIC

IULIE • SEPTEMBRIE

savurați un meniu mediteranean din care să nu lipsească garnitura de rozmarin.

O DESCOPERIRE REMARCABILĂ

Universitatea Sapienza și Universitatea de Medicină din San Diego și-au unit „mințile” pentru a descoperi de ce trăiesc oamenii atât de mult în Acciaroli. S-a făcut un studiu, pe o perioadă de șase luni, iar rezultatele au fost remarcabile: după ce au analizat cu atenție mostrele de sânge prelevate de la peste 80 de seniori, cercetătorii și-au dat seama că aceștia aveau un nivel foarte scăzut al adrenomedulinei, un hormon care cauzează contractarea vaselor sangvine și duce la problemele circulatorii. Ce să vezi?

foto: impressadiretta.net

Nivelul adrenomedulinei era precum acela întâlnit la persoanele de 30-40 de ani!

Explicația? Greu de găsit. Poate lipsa stresului... italienii din Acciaroli iau lucrurile așa cum sunt și se bucură de viață. Nu pun la inimă nimic. Și să nu uităm: soarele. Acolo, la 136

de kilometri sud de Napoli, vechiul port este scăldat în lumină și căldură aproape tot timpul anului. Merită să faceți o vizită!

de Modesto Gino Ferrarini
și Victor Partan

REȚETE • RICETTE

Melanzane alla cilentana (vinete cilentane)

foto: blog.cookaround.com

Gata în
45 min

Porții
4

Dificultate:
redușă

Ingrediente:

- 3 vinete medii
- 4 lingurițe de brânză răzuită (pecorino sau parmezan)
- 1 ou
- câteva frunze de pătrunjel verde
- 400 de grame suc de roșii
- sare și piper
- ulei de măsline
- o frunză de busuioc
- un cățel de usturoi

Preparare:

- Se spală vinetele și se taie rondele. Fiecare rondea de vânăță se taie în jumătate.
- Bucățile se sarează și se lasă pe un platou timp de o jumătate de oră, apoi se spală bine.
- Se amestecă bine oul cu brânza răzuată și cu pătrunjelul tocat mărunt, aseasonate cu un praf de piper. Se formează un fel de pastă.
- Se ia o bucată de vânăță, se unge cu pastă pe o parte, iar peste pastă se lipește o altă bucată de vânăță.
- Se încinge uleiul de măsline într-o tigaie și se frig „sandwich-urile” de vinete pe o parte și pe cealaltă. Se scot pe un șervețel care să absoarbă uleiul apoi se pun înapoi pe foc, în suc de roșii în care deja fierb cățelul de usturoi și frunza de busuioc. Se aseasonază cu sare și piper.
- Se lasă pe foc 10 minute, apoi se servesc.

